

Derewel nakə Pol a watsatay naha a Roma hay aye **Məfələkwe**

Ahəl nakə Pol a watsatay naha a ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu ma Roma aye na, a ndəv ha mamahkar i mahəhele ŋgay. A say mede hus a Roma, təv nakə ki ye a dəma zuk bay aye. A say mede dərenj a məgəma hus a Espayon hərwi mədə ha Labara Ngwalak eye i Yesu (15.22-24). A watsa derewel ŋgay hərwi mələve ha bo tə mede ŋgay a Roma ada ta mədə ha matətike ŋgay a ndo məpe mədzal gər neheye ma wuzlahgəma aye.

Derewel nakay na, gər i bazlam hay tebiye matsətsala eye ta labara i Pol nakə ma diye ha aye. Gər a gər i bazlam eye na, anaŋ: «Ndo nakə kə dzala ha ka Mbəlom aye na, Mbəlom ma təriye ha ŋgalak eye ka dəre ŋgay, ada ma hutiyə sifa» (1.17).

Pol a səkah ha labara nakay ta tsəved wal wal mahkar:

Madədo 1 ka 8 faya ma tsikiye ka mədzepe mə walan i marəhay ha gər a bazlam mapala eye ada məpe mədzal gər ka Mbəlom nakə Yesu Kəriste a təra tsəved eye mawura bo eye bay.

Madədo 9 ka 11 a tsik ka mədzepe mə walan i Israyel hay slala nakə Mbəlom a zla aye, ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu.

Madədo 12 ka 15 faya ma tsikiye ka pendzen i məndze mə walan i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste.

Derewel nakay a ndəv ta mətsike me haladzay (madədo 16).

¹ Maa watsa dərewel nakay na, neŋ Pol, ndo məge məsler i Yesu Kəriste. Mbəlom a zelen, a təra ga ha ndo i maslaŋ ŋgay, a zla ga, a pa ga wal hərwi ada nâ da ha labara ŋgay ŋgwalak eye a ndo hay.

² Labara nakay ŋgwalak eye na, ɓa Mbəlom kə tsik ahəl niye kurre tə bazlam i ndo məde ha bazlam ŋgay hay, a gwad ma slərakwaweye ada ta watsa faya mə Derewel i Mbəlom. ³ Labara nakay ŋgwalak eye a tsik na, ka wawa ŋgay, ahəl nakə a təra ndo zezeŋ, tə wa na ma gwala i Davit aye. ⁴ Ahəl nakə a lətsew abəra ma mədahanj aye na, Mbəlom a da ha neŋgeye wawa ŋgay ta gədaŋ, neŋgeye Yesu Kəriste Bəy Maduweŋ kway ada a rah ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋja eye tebiye.

⁵ Mbəlom a pa ga ndo i maslaŋ ŋgay na, tə həlay i Yesu Kəriste. A ge andza niye na, ta ŋgwalak ŋgay hərwi ada nâ ye, nâ da ha bazlam ŋgay a ndo i gəma hay wal wal tebiye hərwi ada tâ təra ndo ŋgay hay ada tâ rəhay ha gər. Andza niye, tâ dəslay ha gər a məzele i Yesu Kəriste.

⁶ Nəkurom ndo i Roma hay, nəkurom mə walaŋ i ndo neheye dərmak, hərwi Mbəlom kə zalakum hərwi ada kâ pumay bəzay a Yesu Kəriste. ⁷ Na watsa naħa dərewel nakay na, a nəkurom neheye ma Roma aye tebiye. Mbəlom a wuda kurom haladzay. A zalakum na, hərwi ada kâ tərum ndo ŋgay hay.

Mbəlom Bəba kway ada Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste tâ pa fakuma ŋgama ada tâ vəlakum zay.

A say a Pol mede a Roma

⁸ Makurre eye na, neŋ faya na gay na ha sisœ a Mbəlom ga hərwi kurom tebiye. Maa vəlen̄ tsəved məgay na ha sisœ na, Yesu Kəriste hərwi məpe mədzal gər kurom nakə ka dzalum ha ka Yesu Kəriste aye na, kə da a zləm ka məndzibəra tebiye.

⁹ Huya ahəl nakə faya na duwulaway na ha me a Mbəlom aye na, na duwulaway na ha me hərwi kurom. Wu nakə na tsik aye na, Mbəlom a sər ha na tsik dedek, neŋgeye nakə faya na giye məsler ŋay tə dərev ga peteh, faya na diye ha Labara Ngwalak eye ka wawa ŋay aye.

¹⁰ Faya na duwulay na ha me huya mā vəlen̄ tsəved anəke ta gədaŋ ŋay hərwi ada nā ye na ha a gay kurom tuk. ¹¹ Hərwi a seŋ haladzay məŋgatakum. A seŋ mədfakum ha wu nakə Məsəfəre a vəlen̄ aye hərwi ada kâ hutum gədaŋ ka tsəved i Mbəlom. ¹² Kəgəbay nəkway tebiye ka vəlakweye a bo gədaŋ nəte nəte mə walaŋ kway. Ka vəlumenjeye gədaŋ hərwi ka pum mədzal gər ka Kəriste ada na vəlakumeye gədaŋ hərwi na pa mədzal gər ka Yesu dərmak.

¹³ Malamar ga hay, sərum ha na, madzəga haladzay na dzala mede na ha a gay kurom. Ane tuk na, hus anəke na huta tsəved bay. A seŋ na diye na ha madzəne kurom mede kame kame ada kâ gəlum andza faya na giye ta ndo neheye ma gəma siye hay aye. ¹⁴ Mbəlom kə vəlen̄ məsler. Andza niye, kutoŋ na diye ha Labara Ngwalak eye kwa a way tebiye. Na dateye ha a ndo neheye ma wuzlahgəma aye ada a ndo neheye ma wuzlahgəma bay aye, na dateye ha a ndo neheye tə sər wu aye ada a ndo neheye tə sər wu bay aye. ¹⁵ Hərwi niye a

yenj a gér mede naha mède ha Labara Ngwalak eye a nakurom Roma hay tebiye dèrmak.

¹⁶ Hérwi neñ faya na diye ha Labara Ngwalak eye ta mèngwese lele. Labara nakay na, gèdanj i Mbèlom mè dèma mètème tay ha ndo neheye tè dzala ha ka Yesu Kèriste aye. A vèl tsèved i mètème na, hérwi Yahuda hay tèday ada hérwi slala mekelenj eye hay dèrmak. ¹⁷ Labara nakay ñgwalak eye a dàkway ha na, ma kékay nakè Mbèlom a tèra ha ndo hay ñgwalak eye ka dère ñgay aye. Ndo hay ta dzala ha ka Yesu Kèriste dékdek tsa, tsèved mekelenj eye andaya bay. Andza nakè tè watsa mè Derewel i Mbèlom aye, tè gwad: «Ndo nakè kè dzala ha ka Mbèlom aye na, Mbèlom ma tèriye ha ñgwalak eye ka dère ñgay, ada ma hutiyé sifa.*»

Kwa way mezeleme eye

¹⁸ Andza niye, Mbèlom faya ma ña ahaya abèra mè mbèlom, neñgeye ta mevel eye ka ndo neheye tebiye faya ta giye mezeleme ada tè dèslay ha gér bay aye. Ma gateye sariya hérwi wu tay neheye lele bay faya ta giye aye, ma dèrèzlatay na tsèved a ndo hay ka mèsare dedek. ¹⁹ Sariya ma gèsiye tay ha hérwi tsèved nakè ta sliye faya mèsare Mbèlom aye na, parakka mangaha eye bay, bo i Mbèlom eye kè datay ha. Ane tuk na, ta pay bëzay a tsèved eye nakay bay. ²⁰ Ndèray kè ñgatay a Mbèlom kwa nate bay. Ane tuk na, kwa a hëlay nakè a ge mèndzibèra aye hus anèke na, wu neheye a ge tebiye faya ta dateye ha a ndo hay Mbèlom neñgeye na, kékay. Ta ñgatay a wu neheye na, a sèr bo parakka gèdanj

---

* ^{1:17} Habakuk 2.4.

ŋgay ma ndəviye dāda bay ada Mbəlom na, neŋgeye nəte ŋgwən̄. Ta sliye faya məgwede «Nəmaa sər bay» na, ta sliye faya mətsike bay.

²¹ Kwa tadə tə sər Mbəlom andaya bəbay na, tə dəslay ha gər bay ada tə gay sisœ andza nakə habé ta dəslay ha gər ada ta geye sisœ aye na, ta ge andza niye bay. Faya ta dzaliye duh na, ka wu nakə kəriye, nəteye mandza eye ma ləvoŋ, tə sər wu lele eye hay sa bay. ²² Tə dzala mə gər tay na, ta tsah. Duh gər a vuwatay na, tə sər bay. ²³ Mbəlom nakə ta məzlaš eye ada ma mətiye dāda bay aye na, tə rəhay ha gər bay, tə gər ha. Duh ta rəhay ha gər na, a kule hay, a wu neheye tə ŋgar andza ndo zezen̄ aye kwa tadə ndo hay ta mətiye. Siye hay andza diyen̄ hay, siye hay andza wu i pesl hay, mekelen̄ eye hay sa andza wu neheye tə va tə huds aye.

²⁴ Hərwi niye Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tâ ge wu neheye lele bay aye andza nakə a yatay a gər məge haladzay aye. Andza niye faya ta giye wu neheye a ge horoy aye nəte nəte mə walaŋ tay. ²⁵ Ta gər ha Mbəlom nakə dedek eye, tə pay bəzay a maraw me. I tay na, faya ta dəslay ha gər a Mbəlom nakə a ge wu hay tebiye aye bay, faya ta dəslay ha gər a wu neheye neŋgeye a ge aye ada ta geye məsler. Habé ta dəslay ha gər duh na, a Mbəlom, neŋgeye nakə habé ta zambadeye huya aye. Mâ ge bo andza niye.

²⁶ Hərwi niye Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tâ ge wu neheye a ge horoy andza nakə a yatay a gər məge haladzay aye. Ngwas hay ta gər ha məndze ta hasləka hay, tə hənawa tə siye i ngwas hay. Niye na, wu nakə a yay a gər a Mbəlom bay aye. ²⁷ Hasləka

hay dərmak faya ta giye andza niye, tə gər ha ŋgwas hay, a yatay a gər haladzay məhəne ta hasləka siye hay. Hasləka hay ta hasləka hay faya ta giye wu neheye a ge horoy aye. Faya ta vahiye ka bo tay dəretsətseh da ka mənese tay nakə faya ta giye.

²⁸ Ndo neheye ta kərah Mbəlom aye na, a satay məsəre na bay. Andza niye, Mbəlom a gər tay ha hərwi ada tâ dzala andza nakə a ye ka bo aye sa bay. Ta dzala swa. Andza niye ta giye wu neheye habə məge bay aye. ²⁹ Nəteye maraha eye tə wu neheye ŋgwalak eye bay aye, tə gawa dəre ka wu i ndo hay, ta dzəgurawa me ka ndo hay, tə gawa dəre a ndo hay, tə kədawa ndo hay, tə gawa magazləga mə walanj tay, tə vawatay gər a ndo hay ta bəbərek, tə gawa sewed a ndo hay, ta ŋgəlawatay bəzay a siye i ndo hay. ³⁰ Nəteye tə tsikawa wu neheye ŋgwalak eye bay aye ka ndo hay, nəteye tə naway dəre a Mbəlom, tə tsadawatay a siye i ndo hay, tə dəslaway ha gər a bo, tə gawa zlapay. Nəteye pat pat tə dzalawa tsəved wedeye hay ka məge mezəleme, ta rəhawatay ha gər a bəba tay ta may tay hay bay. ³¹ Wu nakə ŋgwalak eye na, tə sər sa bay, dərnəh mə bazlam tay sulo, tə sər mawude ndo hay bay, ta sakateye naħa a ndo hay bay. ³² Duh nəteye na, tə sər bazlam i Mbəlom mapala eye. Bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad: Ndo neheye faya ta giye slala i wu neheye ŋgwalak eye bay aye huya na, ta vahaweye ka bo mədahanj ka gər tay. Kwa andza niye bəbay na, huya faya ta giye wu neheye ŋgwalak eye bay aye. Sa tsa na, faya ta giye wu nakə a ze neheye aye. Nəteye faya ta zambadateye a ndo neheye faya ta giye wu neheye ŋgwalak eye bay andza nəteye aye. Faya ta vəlateye

gədaŋ ka məge huya!

2

Mbəlom ma giye sariya ŋgay ta tsəved eye

¹ Ndo nakə a gwad nəkar ndo məmay ha mənese a ndo hay aye, nəkar eye na, way? Sər ha nəkar eye ka təmiye abəra ka sariya i Mbəlom bay. Tadə faya ka matay ha mənese a ndo hay na, bo yak eye faya ka may ha mənese a gər yak, hərwi wu neheye ŋgalak eye bay faya ta giye na, nəkar faya ka giye andza nəteye. ² Nəkway ka sərakwa ha Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya ndo neheye faya ta giye wu neheye ŋgalak eye bay aye ada sariya ŋgay na, ta dedek. ³ Nəkar nakə faya ka matay ha mənese a ndo hay hərwi wu neheye ŋgalak eye bay faya ta giye ada bo yak eye faya ka giye andza nəteye na, ka gwad na, ka təmiye abəra ka sariya i Mbəlom wal daw? ⁴ Mbəlom neŋgeye ŋgalak eye, faya ma zliye ŋatay, a sər mahəbe. Faya ka ŋgwaseye dəla mə gər a Mbəlom tsukudu? A səmay naha a mezeleme yak na, hərwi məvəlaka tsəved ka məgəre ha mezeleme yak na, ka sər təbədew?

⁵ Nəkar na, faya ka kuliye ha gər yak, ka kərah mambəde ha dərev yak. Andza niye bo yak eye tə gər yak faya ka vahaweye ka bo sariya i Mbəlom. Sariya ma gəsiye kar pat nakə Mbəlom ma diye ha, kə ge mevel ka ndo hay ada ma gateye sariya a ndo hay tebiye ta lele eye. ⁶ «Kwa a way ma vəleye wu i merəbe ŋgay.*» ⁷ Zəba, ndo neheye faya ta pəliye məge ŋgalak aye na, a satay Mbəlom mā zambadatay, a satay Mbəlom mā tsik fataya

---

* ^{2:6} Zəba mə Dəmes hay 62.13; Dzeke hay 24.12.

wu ḥgwalak eye, a satay Mbəlom mā vəlatay sifa nakə ma ndəviye bay aye. Mbəlom ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, a nəteye. ⁸ Ane tuk na, siye i ndo hay na, ta rəhay gər a Mbəlom bay, a satay məpay bəzay a tsəved dedek eye bay, tə pay bəzay dūh na, a wu nakə ḥgwalak eye bay aye. Nəteye na, Mbəlom ma giye fataya mevel, ma gateye dəretsətseh. ⁹ Ndo neheye tebiye tə gawa mənese aye na, ta siye dəretsətseh, Mbəlom ma gateye dəretsətseh haladzay. Ma lahiye məgatay dəretsətseh na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərmak. ¹⁰ Ane tuk na, ndo neheye tebiye faya ta giye ḥgwalak eye na, Mbəlom ma vəlateye məzlaň, ma tsikiye fataya wu ḥgwalak eye, ma vəlateye zay. Ma vəlateye a ndo neheye tebiye, ane tuk na, ma lahiye ha na, a Yahuda hay təday ada ma dəba eye a slala i ndo siye hay dərmak. ¹¹ Andza niye Mbəlom na, a ḥgəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay.

¹² Ndo neheye Yahuda hay bay aye, nəteye neheye tə sər bazlam i Musa mapala eye bay aye, faya ta giye mənese kəriye tsa. Ta mətiye kəriye andza niye tsa dərmak ze bazlam i Musa mapala eye. Yahuda hay, nəteye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye. Ndo neheye faya ta nasiye ha bazlam i Musa mapala eye na, Mbəlom ma gateye sariya tə bazlam i Musa mapala eye. ¹³ Mbəlom ma təriye ha ndo hay ḥgwalak eye hay kame ḥgay na, hərwi nakə faya ta pay zləm a bazlam i Musa dekdek aye tsa bay. Ane tuk na, ma təriye tay ha ḥgwalak eye hay kame ḥgay na, ndo neheye faya ta rəhay ha gər a wu nakə bazlam i Musa mapala eye a tsik aye.

¹⁴ Hərwi ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, tə sər bazlam i Musa mapala eye bay. Azlakwa bay, siye hay tə gawa tə gər tay wu nakə bazlam mapala eye a tsik aye. Faya ta giye andza niye kwa taday tə sər bazlam i Musa mapala eye bay bəbay na, faya ta diye ha, tə sər məge wu ŋgwalak eye hay. ¹⁵ Ahəl nakə faya ta giye andza niye na, faya ta diye ha na, Mbəlom kə watsa ada kə patay na bazlam i Musa mapala eye a dərev tay hərwi ta giye wu waray na, ta sər ha. Mədzal gər tay faya ta diye ha andza niye dərmak. Pat mekeleñ eye hay na, tə sərawa ta ge wu ŋgwalak eye. A həlay mekeleñ eye na, tə sər ta ge mənese. ¹⁶ Wu neheye na tsik faya kananj aye na, ta zəbiye parakka pat nakə Mbəlom ma gateye sariya a ndo hay tə həlay i Yesu Kəriste. Ma giye sariya a ndo hay hərwi wu neheye manjaha eye mə dərev tay aye. Wu nakə na tsik kananj aye na, Labara Ngwalak eye nakə faya na diye ha aye.

Yahuda hay ta rəhay gər a bazlam mapala eye bay

¹⁷ Nəkurom Yahuda hay, ka sərum nəkurom Yahuda hay, ka dzalum na, kwa mey faya ma diye lele hərwi nakə ka sərum bazlam i Musa mapala eye, faya ka gumeye zlapay, tə məgwede ka sərum Mbəlom. ¹⁸ Ka sərum wu nakə a say a Mbəlom ndo hay tâ ge aye, bazlam i Musa mapala eye kə dakum ha wu nakə ŋgwalak eye ta wu nakə ŋgwalak eye bay aye. ¹⁹ Ka dzalum na, dəre andaya fakuma ba! Faya ka əsumateye ha tsəved a guluf hay. Ka dzalum na, nəkurom ka tərum andza dzaydzay hərwi ndo neheye nəteye ma ləvonj aye hərwi ada

tâ ñgatay a d̄ere. ²⁰ N̄ekurom ka dzalum na, ka dumatay ha wu a ndo neheye t̄ s̄er wuray bay b̄edaw? Ka dzalum sa na, faya ka t̄etikumateye a ndo neheye ta ḡel ka ts̄oved i Mb̄elom zuk bay aye. Ka dzalum andza niye na, h̄erwi nak̄a ka s̄erum bazlam i Mb̄elom mapala eye ba? Ka gwadum na, bazlam mapala eye k̄a d̄akum ha dedek h̄erwi ada kâ s̄erum.

²¹ Faya ka t̄etikumateye wu hay a ndo hay, bo kurom eye ka t̄etikumay a ḡer kurom bay na, h̄erwi mey? Faya ka tsikumateye a ndo hay «Kâ k̄elum bay», bo kurom eye faya ka k̄elumeye na, sa k̄ekay? ²² N̄ekurom faya ka gumateye me a ndo hay ka m̄age madama, bo kurom eye faya ka gum-eye! Faya ka gwadumateye a ndo hay «Kâ gum kule bay». Ada faya ka k̄elumeye wu neheye ndo hay t̄ v̄elay a kule aye na, ma k̄ekay? ²³ Faya ka zlapumeye haladzay h̄erwi nak̄a ka s̄erum bazlam i Mb̄elom mapala eye aye, ane tuk na, faya ka nasumeye ha bazlam i Mb̄elom mapala eye ada ndo hay ta tsikiye wu nak̄a ñgwalak eye bay aye ka Mb̄elom h̄erwi kurom sa na, ma k̄ekay? ²⁴ Andza nak̄a mawatsa eye m̄a Derewel i Mb̄elom, a gwad: «Ndo neheye Yahuda hay bay aye faya ta tsaleyeye ka ḡer a Mb̄elom h̄erwi kurom Yahuda hay.†»

²⁵ N̄ekway Yahuda hay faya ka d̄esakweye bo h̄erwi m̄eđe ha na, n̄ekway ndo i Mb̄elom hay. Faya na gwadiye: Tad̄a faya ka pumay b̄ezay a bazlam i Musa mapala eye lele na, m̄eđe bo nak̄a faya ka d̄esumeye na, ma dzəniye kurom. Ane tuk na, tad̄a faya ka pumay b̄ezay a bazlam i Musa mapala eye bay na, m̄eđe bo nak̄a faya ka d̄esumeye na,

---

† ^{2:24} Ezay 52.5.

andza faya ka dəsumeye bay, ma dzəniye kurom sa bay. ²⁶ Tadə ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye tə dəs bo təbey, faya ta pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye na, nəteye ka dəre i Mbəlom na, andza nəteye madəsa bo eye. ²⁷ Nəkurom Yahuda hay, ta vəlakum bazlam mapala eye a həlay. Ane tuk na, ka rəhumay ha gər bay ada ka gum mədəse bo. Ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye, kwa tadə nəteye madəsa bo eye bay bəbay, ta pay bəzay a bazlam mapala eye na, ta gəsiye kurom a sariya.

²⁸ Yahuda nakə dedek eye na, way? Ndo nakə a da ha nejeye Yahuda hay tə slo i bo dəkdek aye daw? A'ay! Mədəse bo dedek eye na, wuye mey tuk? Mədəse bo nakə ndo hay ta ŋgateye tə dəre aye dekdek tsa bay. ²⁹ Duh Yahuda dedek eye na, ndo nakə Mbəlom ka mbədəy ha dərev ŋgay aye. Mədəse bo dedek eye na, nakə Məsəfəre i Mbəlom faya ma giye mə dərev i ndo aye, bəna məsler i bazlam mapala eye andaya mə dəma bay. Slala i ndo nakay, maa zambadəy na, Mbəlom bəna ndo hay bay.

3

¹ Kə ge andza niye na, ndo nakə Yahuda aye na, a ze ndo nakə Yahuda bay aye na, tə mey? Tadə ndoweye kə dəs bo na, ŋgama eye mə dəma na, mey? ² Faya na gwadakumeye: «Ma giye ŋgama haladzay ta tsəved mekeleñ eye hay wal wal.» Mbəlom a vəl bazlam ŋgay na, a Yahuda hay təday.

³ Ane tuk na, tadə siye i Yahuda hay ta kula ha gər tay na, niye na, ma sliye məgay me a Mbəlom ka məge wu nakə a tsik aye daw? ⁴ A'ay, andza niye bay tebiye, kwa tadə ndo hay tebiye maraw

me eye hay na, Mbəlom ma giye wu nakə a tsik aye huya. Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye, tə gwad:

«Nəkar Mbəlom, ka tsik me na, ndo hay tebiye tə sər ha ka tsik na, dedek.

Tadə ta maka ha mənese na, ndəray ma sliye məgəse kar a sariya bay.*»

⁵ Agəla siye hay ta gwadiye, mənese nakə faya ka gakweye ma dzəniye tay ha ndo hay ka məsəre ha Mbəlom na, neŋgeye a ge mənese bay. Wu nakə ka mbədəkwatereye faya na, wuye Mey? Kə ge andza niye na, ka gwadakweye Mbəlom faya ma giye mənese bəna faya ma sakweye dəretsətseh bədaw? Wu nakə na tsik aye na, na tsik bazlam i ndo hay.

⁶ A'ay, andza niye bay, Mbəlom neŋgeye ŋgwalak eye. Tadə neŋgeye ŋgwalak eye bay na, ma giye sariya a ndo i məndzibəra hay na, ma kəkay?

⁷ Agəla siye hay ta gwadiye sa: «Tadə maraw me ga hay faya ta dzəniye ndo hay ka məsəre Mbəlom neŋgeye a tsik dedek na, ta zambadeye hərwiye. Kə ge andza niye na, nəkway ndo məge mezeleme hay Mbəlom ma gəsiye kway a sariya na, hərwi Mey?» ⁸ Siye hay faya ta gwadiye: «Gakwa mənese hərwi ada tâ ŋgatay parakka Mbəlom na, ŋgwalak eye, ma giye wuray daw?» Siye hay faya ta tsikiye wu nakə ŋgwalak eye bay aye fagaya, tə gwad neŋ eye na tsik andza niye. Nəteye da nakə Mbəlom mā gəs tay ha a sariya aye.

Ndo hay tebiye mezeleme eye hay

⁹ Andza niye, nəkway Yahuda hay na, ka zakwa tay ha siye i ndo hay daw? A'ay, kwa tsekwen bay.

---

* ^{3:4} Dəmes hay 51.6.

Ba na tsik tsiy, Yahuda hay ta siye i ndo hay tebiye
mezeleme faya ma ləviye kway. ¹⁰ Andza nakə tə
watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad:
«Ndəray nakə nejeye ŋgwalak eye kame i Mbəlom
aye na, andaya bay, kwa nəte.

¹¹ Ndəray nakə a sər dedek aye na, andaya bay,
ndəray nakə faya ma pəliye Mbəlom aye na,
andaya bay.

¹² Nəteye tebiye ta mbəday dəba a tsəved i Mbəlom,
ta dze tebiye,
ndəray nakə faya ma giye ŋgwalak aye na,
andaya bay, kwa nəte.[†]

¹³ Wu nakə ma ndahwaweye abəra mə bazlam tay
aye na, ŋgwalak eye bay
andza wu nakə a zaw ma tsəvay nakə ta
həndək faya abəra aye.

Ta dərnəh tay na, faya ta vateye ha gər a ndo hay.[‡]
Ka təbəlem tay na, muwar i dədəe.[§]

¹⁴ Faya ta vəlateye mezeleme a ndo hay huya,
ta tsikiye wu ŋgwalak eye bay huya.*

¹⁵ Tə sik tay hay na,
ta hwiye ha ka məkəde ndo hay.

¹⁶ Tsəved tay nakə ta ye tə dəma aye na, ta nasiye
ha wu hay tebiye,

ada ta sateye dəretsətseh a ndo hay.

¹⁷ Tsəved i zay na, tə sər bay.[†]

¹⁸ Ta dzədzaray a Mbəlom bay tebiye.^{‡»}

¹⁹ Na gwad ka sərakwa ha wu neheye tebiye
bazlam i Mbəlom mapala eye faya ma tsikiye aye

[†] 3:12 Dəmes hay 14.1-3, 53.2-4; Ekəliziyast 7.20.   [‡] 3:13 Dəmes
hay 5.10.   [§] 3:13 Dəmes hay 140.4.   * 3:14 Dəmes hay 10.7.

[†] 3:17 Ezay 59.7-8.   [‡] 3:18 Dəmes hay 36.2.

na, a tsik ka ndo neheye faya ta rəhay ha gər aye. Andza niye, ndəray ma sliye mambədə me abəra ka bo bay. Kwa way kə ge mənese kame i Mbəlom. **20** Hərwi niye ka dəre i Mbəlom na, ndəray nakə ŋgalak eye hərwi bazlam i Mbəlom mapala eye andaya bay. Bazlam i Mbəlom mapala eye faya ma diye ha mezeleme i ndo hay hərwi ada tâ sər ha.

Ndo hay ta ndziye dedek eye hay kame i Mbəlom na, kəkay?

21 Anəke na, tsəved i ndo hay ta təriye ŋgalak eye kame i Mbəlom aye na, kə ndohwaw parakka. Tsəved eye a ndohwaw na, abəra mə dərewel i Musa bay. Ane tuk na, dərewel i Musa ada ndo mədə ha bazlam i Mbəlom hay ta tsik faya kurre. **22** Tsəved eye na, andza nakay: Ndo neheye tə dzala ha ka Yesu Kəriste, Mbəlom a təra tay ha dedek eye hay ka dəre ŋgay aye na, nəteye. Mbəlom a həndək tsəved nakay na, a ndo neheye tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye tebiye bəna a Yahuda hay dekdek bay. Mbəlom a ŋgəna tay ha ka bo abəra ndo hay bay. **23** Hərwi ndo hay tebiye ta ge mezeleme, ta sliye məndze ma məzlař i Mbəlom bay. **24** Ane tuk na, Mbəlom kə gatay ŋgalak kəriye, ka təra tay ha dedek eye kame ŋgay. A ge andza niye na, tə həlay i Yesu Kəriste nakə ma mbəliye tay ha abəra mə mezeleme aye. **25** Neŋgeye na, Mbəlom a zla na ada mā mət hərwi ndo hay hərwi ada mā zla fataya abəra mezeleme tay tə bambaz ŋgay. Tsəved eye nakay Mbəlom a həndək na, hərwi ndo neheye tebiye ta dzaliye ha ka Yesu Kəriste aye. A ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ zəba neŋgeye na, dedek. Mezeleme neheye

ahəl niye ndo hay tə gawa aye na, Mbəlom a gawa ha andza a ŋgataway bay. ²⁶ A tsikawa faya bay, a dəmawa. Ane tuk na, anəke na, faya ma datay ha a ndo hay, neŋgeye na, dedek. Neŋgeye a say məge na, wu nakə dedek eye ada a say matəre tay ha ndo neheye tə pa mədzal gər tay ka Yesu Kəriste aye ndo dedek eye hay.

²⁷ Kə ge andza niye na, wuray andaya nakə ka gakweye ha zlapay aye daw? A'ay, andaya bay! Mbəlom a təra kway ha dedek eye hay kame ŋgay na, hərwi nakə faya ka dzalakweye ha ka Yesu Kəriste aye bəna hərwi nakə ka pakway bəzay a bazlam mapala eye bay. Andza niye, wuray andaya nakə ka gakweye ha zlapay aye bay. ²⁸ Andza niye, Mbəlom a təra tay ha ndo hay dedek eye hay kame ŋgay na, hərwi nakə faya ta dzaliye ha ka Yesu Kəriste aye dekdek tsa bəna hərwi nakə tə pay bəzay a bazlam i Musa mapala eye aye bay. ²⁹ Mbəlom na, neŋgeye Mbəlom i Yahuda hay dekdek bay, neŋgeye Mbəlom i ndo hay tebiye, kwa i Yahuda hay ada kwa i siye i ndo hay, ³⁰ hərwi Mbəlom na, nəte ŋgwəŋ. Taðə Yahuda hay ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha dedek eye hay kame ŋgay. Hərwi ndo siye hay na, andza niye dərmak, taðə ta dzala ha ka Yesu Kəriste na, ma təriye tay ha ndo i dedek eye hay kame ŋgay dərmak. ³¹ Məgwede na, Mbəlom a təra tay ha ndo dedek eye hay na, hərwi nakə tə dzala ha ka Yesu Kəriste aye, niye a say məgwede na, ndo hay tâ pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye sa bay daw? A'ay, andza niye bay. Duh bazlam i Mbəlom mapala eye na, ka təmakweye na lele andza nakə

a ye ka bo aye.

4

Mbəlom a təra ha Abraham ndo i dedek kame ŋgay

¹ Dzalakwa ka Abraham bəba təte kway təday. Ka gwadakweye ka neŋgeye na, mey? A huta ka təv i Mbəlom na, mey? ² Tadə Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ŋgay hərwi nakə a gawa məsler ŋgwalak eye hay aye na, Abraham ma sliye faya məge zlapay. Ane tuk na, Abraham kə sla faya məzlepe kame i Mbəlom bay. ³ Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, tə gwad: «Abraham a dzala ha ka Mbəlom, hərwi niye Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ŋgay.*»

⁴ Sərum ha na, tadə ndoweye kə ge məsler na, ta vəleye wu hərwi məsler ŋgay. Wu nakə ta vəleye na, merəbe ŋgay bəna ta vəleye kəriye bay. ⁵ Tadə duh ndoweye kə dzala ha ka Mbəlom ada ma dzaliye mə gər ŋgay a gawa məsler neheye ŋgwalak eye bay aye na, Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ŋgay. Andza niye tsəved i Mbəlom andaya matəre ha ndo hay dedek eye kame ŋgay na, kəriye.

⁶ Davit kə tsik andza niye dərmak. A gwad ka ndo nakə Mbəlom a təra ha ndo i dedek kame ŋgay aye na, ka zəba ka məsler ŋgay hay bay. A gwad ndo neheye na, Mbəlom kə vəlatay məŋgwese. ⁷ A gwad:

«Ndo neheye Mbəlom a pəsatay ha mezeleme tay
na,
maa huta məŋgwese na, nəteye.

---

* ^{4:3} Madazlay i wu hay 15.6.

Ndo neheye Mbəlom a mbatatay ha mənese tay
aye na,
maa huta məngwese na, nəteye.

⁸ Ndo neheye Bəy Maduweŋ Mbəlom a pasla
mənese tay bay aye na,
maa huta məngwese na, nəteye.^{†»}

⁹ Ahəl nakə Davit a tsik andza niye na, andza
məgwede maa huta məngwese na, ndo neheye tə
dəs bo aye dekdek tsa daw? A'ay, ndo neheye ta dəs
bo bay aye ta hutiyə məngwese dərmak. Ta dedek
ka tsənakwa na, Mbəlom a təra ha Abraham ndo
i dedek kame ŋgay na, hərwi nakə Abraham a pa
mədzal gər ka neŋgeye, na gwaš bədaw? ¹⁰ Mbəlom
a təra ha Abraham ndo i dedek kame ŋgay na,
kəday? Neŋgeye madəsa bo eye tsukudu neŋgeye
madəsa bo eye zuk bay daw? A həlay niye na,
neŋgeye madəsa bo eye zuk bay! ¹¹ Mbəlom a təra
ha ndo i dedek kame ŋgay na, ahəl nakə kə dəs bo
zuk bay aye hərwi kə dzala ha ka Mbəlom. Ma
dəba eye na, Mbəlom a gwaday «dəs bo». Mədəse
bo nakə a dəs aye na, ŋgodgor nakə neŋgeye ndo i
dedek kame i Mbəlom aye. Andza niye, Abraham
neŋgeye bəba i ndo neheye ta dəs bo bay ada ta
dzala ha ka Mbəlom aye. Mbəlom a pa tay ha
nəteye dedek eye hay kame ŋgay andza nakə a pa
Abraham ndo i dedek kame ŋgay aye. ¹² Sa na,
Abraham neŋgeye bəba i ndo neheye madəsa bo
aye. Ane tuk na, kutoŋ tā ge andza Abraham hərwi
mədzal ha ka Mbəlom andza nakə neŋgeye a dzala
ha kwa ahəl nakə kə dəs bo zuk bay aye.

Wu nakə Mbəlom a gwad ma valiye aye

---

† **4:8** Dəmes hay 32.1-2.

13 Mbəlom a gwaday ahəl niye a Abraham ada a hulfe ңgay na, ma vəlateye məndzibəra. Mbəlom a tsik andza niye na, hərwi nakə Abraham a pay bəzay a bazlam mapala eye bay, a tsikay andza niye na, hərwi Abraham a dzala ha ka Mbəlom aye ada a təra ndo i dedek kame ңgay na, andza niye.[‡] **14** Tađə ahəl niye ndo neheye tə paway bəzay a bazlam mapala eye aye ta hutiye wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye na, ndo neheye tə dzala ka Mbəlom aye na, tə dzala ha hərwi mey? Wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye na, ma təriye wu kəriye. **15** Andza niye, hərwi bazlam mapala eye a zlaw mevel i Mbəlom ka ndo hay hərwi ta pay bəzay bay. Tađə bazlam mapala eye andaya bay na, ndəray andaya ma nasiye ha bazlam mapala eye bay.

16 Wu nakə Mbəlom a gwad ma vəliye, ma vəliye a ndo neheye tə dzala ha ka neñgeye aye. A ge andza niye na, hərwi məđe ha ңgwalak ңgay ta məvəle wu kəriye. A say məvəle a hulfe i Abraham, a nəteye tebiye. A vəl na, a ndo məđzal gər neheye tə pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye dəkđek bay, ane tuk na, a siye i ndo neheye tə dzala ha ka Mbəlom andza Abraham nakə a dzala ha aye dərmak, hərwi Abraham na, bəba kway tebiye ma məđzal gər ka Mbəlom. **17** Andza nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na, Mbəlom a gwaday a Abraham: «Na pa kar bəba i slala hay haladzay.» Neñgeye bəba kway kame i Mbəlom hərwi nakə a dzala ha aye. Mbəlom nakə a mbəl ha ndo hay abəra ma mədahanj aye ada neñgeye nakə a ge wu

---

[‡] **4:13** Zəba mə Madazlay i wu hay 12.2-3; 17.4-6; 22.15-18.

hay a dazlay ka kəriye, a tsik me na, wuye hay tə ndohwaw. § ¹⁸ Abraham neŋgeye na, a dzalawa ha huya ka Mbəlom. Kwa mā ge andza tsəved eye nakay ada Mbəlom mā ge wu nakə a gwad̄ ma vəliye andaya sa bay bəbay na, Abraham a pa faya mədzal gər ŋgay ka Mbəlom huya. A təra bəba i slala hay haladzay na, andza niye.* Andza nakə Mbəlom a tsikay, a gwaday: «Hulfe yak hay ta giye haladzay.» ¹⁹ Ahəl nakə Mbəlom a tsikay andza niye na, məve i Abraham ma giye temerre. A sər bo ŋgay na, ɓa andza maməta eye tsiy, Sara ŋgwas ŋgay ma sliye faya məwe sa bay. Ane tuk na, a dzalawa ha ka Mbəlom huya, kə ye gər bay.

²⁰ A sər ha lele ma hutiyə wu nakə Mbəlom a gwad̄ ma vəleye. Ka dzədza ha mədzal gər ŋgay bay. Duh mədzal gər nakə a dzala ha ka Mbəlom aye na, a vəlay gədaŋ ɓəŋbəŋ ka tsəved i Mbəlom ada a zambadaway a məzlaɓ i Mbəlom. ²¹ A sər ha lele gədaŋ i Mbəlom andaya ka məge wu nakə a gwad̄ ma giye aye. ²² Hərwi niye Mbəlom a təra ha Abraham ndo i dedek kame ŋgay.† ²³ Wu nakə tə watsa a Derewel i Mbəlom aye na: «Mbəlom ka zəba faya neŋgeye ndo i dedek kame ŋgay.» Tə watsa na, hərwi ŋgay dekdek bay, ²⁴ tə watsa hərwi kway dərmak. Tadə ka dzalakwa ha ka Mbəlom nakə a lətse ahaya Yesu Bəy Maduwenj kway abəra mə walaj i mədahanj hay aye na, ma zəbiye fakwaya dedek eye hay kame ŋgay dərmak. ²⁵ Yesu, neŋgeye Mbəlom a vəl a həlay i ndo hay hərwi ada mā mət hərwi mezeleme kway. Ma dəba eye Mbəlom a

---

§ **4:17** Madazlay i wu hay 17.5. * **4:18** Madazlay i wu hay 15.5.

† **4:22** Zəba mə Madazlay i wu hay 15.6.

lətse ahaya abəra ma mədahaŋ hərwi ada mā pa kway dedek eye hay kame ŋgay.

5

Yesu kə vəlakway məsare bo ta Mbəlom

¹ Andza niye, Mbəlom ka təra kway ha dedek eye hay kame ŋgay hərwi faya ka dzalakweye ha ka neŋgeye. Anəke tuk na, nəkway mandza eye ta Mbəlom tə zay hərwi Bəy Maduwenj kway Yesu Kəriste. ² Maa həndəkakway na tsəved'eye na, Yesu Kəriste hərwi ada Mbəlom mā gakway ŋgwalak ŋgay hərwi faya ka dzalakweye ha ka neŋgeye. Ka lətsakwa duwirre bəŋbəŋ na, ka ŋgwalak ŋgay eye nakay ada ka ŋgalakakweye hərwi ka sərakwa ha Mbəlom ma ta vəlakweye məzlaň andza neŋgeye. ³ Sa na, faya ka sakweye dəretsətseh na, dərev kway faya ma ŋgwasiye hərwi ka sərakwa ha dəretsətseh ma dzəniye kway ka məzle ŋgatay. ⁴ Ka zlakwa ŋgatay na, ka hutakweye gədaŋ. Tađə ka hutakwa gədaŋ na, ka pakweye mədzal gər ka Mbəlom, ma giye wu nakə a gwad ma giye. ⁵ Tađə ka pa faya mədzal gər andza niye na, ma təriye wu kəriye bay hərwi 6a Mbəlom kə dəkway ha parakka a wuda kway haladzay. A dəkway ha na, tə həlay i Məsəfəre ŋgay Tsəđaŋja eye nakə a vəlakway aye.

⁶ Ayaw, ahəl niye gədaŋ kway andaya mətəme ha gər kway bay. Ane tuk na, həlay eye nakə Mbəlom a pa aye, Kəriste a yaw a mət hərwi mezeleme kway. ⁷ Ka sərakwa ha na, mawura bo eye haladzay nakə ndo ma təmiye məməte hərwi ndo nakə dedek eye, mawura bo eye. Tađə ndoweye

faya ma giye wu ŋgalak eye na, agəna ma təmiye məməte hərwi ŋgay. ⁸ Ane tuk na, Kəriste, neŋgeye kə mət hərwi kway. A mət na, ahəl nakə nəkway huya mə mezeleme aye. Andza niye Mbəlom a dakway ha ma kəkay nakə a wuda kway aye. ⁹ Ma məməte i Kəriste nakə a mət hərwi kway aye na, Mbəlom ka təra kway ha dedek eye hay tə bambaz ŋgay. Kə ge andza niye na, ka sərakwa ha dedek Kəriste ma təmiye kway ha hərwi ada Mbəlom mā gəs kway ta sariya bay. ¹⁰ Ahəl niye nəkway ndo mane dəre i Mbəlom na, neŋgeye kə sər kway ha ka bo ta neŋgeye tə məməte i wawa ŋgay. Kə ge andza niye na, ka sərakwa ha ta dedek ma təmiye kway ka tor eye hərwi wawa ŋgay kə lətsew abəra ma mədahanj. ¹¹ Neŋgeye niye dekdek tsa bay. Sa na, faya ka ŋgalakakweye ta Mbəlom hərwi maa ye kway ha məsəre kway ha ka bo ta Mbəlom na, neŋgeye. Wu nakə a ge aye na, hərwi Bəy Maduwenj kway Yesu Kəriste.

Adam tə Yesu Kəriste

¹² Maa zlaw mezeleme ka məndzibəra na, ndo nəte ŋgwenj, Adam. Hərwi mezeleme, ndo hay faya ta mətiye. Andza niye, mədahanj a zəvay a ndo zezen ka məndzibəra tebiye, hərwi ndo hay tebiye ta ge mezeleme. ¹³ Mezeleme andaya ka məndzibəra na, kurre kwa ahəl nakə Mbəlom kə vəlay bazlam mapala eye a Musa zuk bay aye. A həlay niye bazlam mapala eye andaya zuk bay na, Mbəlom kə pasla mezeleme i ndo hay bay. ¹⁴ Ane tuk na, kwa kə ge bo andza niye bəbay na, madazlay ka Adam hus a həlay i Musa na, mədahanj a kədawa ndo hay tebiye. Kwa tadə ta

gəsay me a Mbəlom andza Adam nakə kə ge bay aye na, tə mətawa huya.

Adam na, andza Yesu, ndo nakə ma deyewe ye kame aye. ¹⁵ Ane tuk na, nəteye niye sulo aye na, məsler tay wal wal. Mezeleme nakə Adam a ge aye na, wal andza ŋgama nakə Mbəlom a vəl aye bay. Dedek, ndo hay haladzay ta mət hərwi Adam nakə neŋgeye nəte a ge mezeleme aye. Ane tuk na, ŋgwalak i Mbəlom gədaŋ eye a ze kwa Mey. Kə pa ŋgama haladzay ka ndo hay haladzay kəriye, kə gatay ŋgwalak tə həlay i ndo nəte, Yesu Kəriste. ¹⁶ Wu nakə Mbəlom a vəl aye na, hohway ŋgay eye wal dərmak. Andza i mezeleme bay. Mezeleme nakə Adam a ge aye na, Mbəlom kə gəs na faya a sariya. Ane tuk na, Mbəlom faya ma vəliye ŋgwalak ŋgay a ndo hay, kwa tadə ta ge mezeleme haladzay bəbay na, faya ma təriye tay ha dedek eye hay kame ŋgay ada sariya ma gəsiye tay ha bay. ¹⁷ Dedek, ndo nəte kə ge mezeleme ada mədahanj ka zəvatay a ndo hay tebiye hərwi ndo nakay nəte eye. Ane tuk na, ndo neŋged, Yesu Kəriste, neŋgeye a ge məsler mekeleñ. Hərwi ŋgay, Mbəlom kə vəl ŋgwalak ŋgay haladzay ada kə vəl məsəre bo, ndo hay ta sər bo ta neŋgeye. Andza niye, ta hutiye sifa ka tor eye ada ta giye bəy tə Yesu Kəriste.

¹⁸ Andza niye, sariya kə gəs ndo hay tebiye hərwi mezeleme i Adam. Yesu Kəriste, neŋgeye ndo nəte a ge ŋgwalak, andza niye a təma ahaya ndo hay tebiye abəra ma sariya, a vəlatay sifa. ¹⁹ Zəbum, ndo hay haladzay tə ge mezeleme na, hərwi ndo nəte a kərah marəhay ha gər a Mbəlom. I ndo neŋged, andza niye. Ndo hay haladzay ta təriye

dedek eye hay kame i Mbəlom na, hərwi nakə neŋgeye a rəhay ha gər a Mbəlom aye.

²⁰ Bazlam i Musa mapala eye a yaw na, hərwi ada mezeleme mā səkah. Ane tuk na, mezeleme a səkah mazəbe na, ŋgwalak i Mbəlom a səkah kame kame. ²¹ Ahəl niye na, mezeleme a kədawa ndo hay ta gədaŋ. Anəke na, ŋgwalak i Mbəlom andaya ta gədaŋ eye matəre ha ndo hay dedek eye hay kame i Mbəlom. Mbəlom a vəlakway ŋgwalak ŋgay niye na, hərwi mede kway ha a sifa nakə ma ndəviye bay aye tə həlay i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste.

6

*Ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye
nəteye ma sifa*

¹ Ayaw, ka gwadakweye na, mey tuk? Niye na, andza məgwede «Gakwa mezeleme hərwi ada Mbəlom mā səkah ha məvəle ŋgwalak kame kame» tsukudu, kəkay? ² Andza niye bay tebiye! Nəkway na, andza ka mətakwa, mezeleme ma sliye faya mələvakway gər sa bay. Ka ndzakweye mə mezeleme sa na, ma kəkay? ³ Ahəl nakə ta dzəhuň kway ha a yam aye na, nəkway ka dzapakwa tə Yesu Kəriste. Andza məgwede na, ka mətakwa ka bo tə neŋgeye. Ka sərum təbədew? ⁴ Ahəl nakə ta dzəhuň kway ha a yam aye na, ka tərakwa maməta eye hay tə neŋgeye ada ta tələka kway ha a mədahaŋ andza neŋgeye hərwi ada Bəba Mbəlom mā lətsakway ahaya abəra ma mədahaŋ andza nakə a lətse ahaya Kəriste abəra ma mədahaŋ ta məzlaň i gədaŋ ŋgay aye. Məmbəle kway ahaya

nakə a mbəl kway ha aye na, a say kâ hutakwa məndze nakə wedeye aye.

⁵ Ayaw, ka tərakwa maməta eye hay andza neŋgeye mə madzəhuɓe nakə ta dzəhuɓ kway ha a yam aye. Andza niye nəkway ka dzapakwa tə neŋgeye. Kə ge andza niye na, ka lətsakwaweye abəra ma mədahanj andza neŋgeye nakə a lətsew aye dərmak hərwi məndze ma məndze wedeye. ⁶ Sərakwa ha na, ahəl nakə Kəriste a mət ka mayako mazləlmbada eye na, Mbəlom ka dar mede kway nakə guram eye ka mayako mazləlmbada eye dərmak, hərwi ada Mbəlom mā dze ha bo nakə a saway məge mezeleme aye ada kâ tərakwa beke i mezeleme sa bay. ⁷ Hərwi ndo nakə kə mət aye na, gədaŋ i mezeleme andaya faya sa bay. ⁸ Ahəl nakə Kəriste a mət aye na, nəkway dərmak ka mətakwa. Kə ge andza niye na, ka dzalakwa ha nəkway tə neŋgeye ka ndzakweye ma sifa dərmak. ⁹ Ka sərakwa ha Yesu Kəriste kə lətsew abəra ma mədahanj, ma mətiye sa bay. Gədaŋ i mədahanj andaya faya sa bay. ¹⁰ A mət na, a mət mə mezeleme i ndo hay, sik nəte ka ndəv. Anəke neŋgeye mandza eye tə dəre na, neŋgeye mandza eye hərwi Mbəlom. ¹¹ Tə nəkurom na, andza niye dərmak. Sərum ha na, ka mətum, gədaŋ i mezeleme andaya fakuma sa bay. Anəke nəkurom mandza eye i Mbəlom hərwi nəkurom madzapa eye tə Yesu Kəriste.

¹² Kə ge andza niye na, ka təmum mezeleme mā ge fakuma gədaŋ sa bay. Wu neheye ŋgalak eye bay, a say a bor i bo kurom aye na, kâ pumay bəzay bay. Sərum ha na, bo ma ndziye bay, ma mətiye.

13 Ka vəlumay ha bo kurom a mezeleme mā gakum wu nakə ŋgwalak eye bay aye sa bay. Vəlumay ha bo kurom duh na, a Mbəlom andza ndo neheye tə lətsew abəra ma mədahanj aye. Vəlumay ha bo kurom peteh hərwi ada mā ge kurom ha məsler ka tsəved ŋgwalak eye. **14** Andza niye, gədañ i mezeleme andaya fakuma sa bay hərwi ka pumay bəzay a bazlam i Musa mapala eye sa bay. Faya ka pumeye bəzay a ŋgwalak i Mbəlom nakə a gakum aye hərwi ada kâ tərum dedek eye hay kame ŋgay.

Nəkway na, beke i way?

15 Agəla ndəray ma gwadiye, nəmay faya nəmaa pay bəzay a bazlam mapala eye sa bay, nəmaa pay bəzay a ŋgwalak i Mbəlom. Kə ge andza niye na, tsəved kway andaya ka məge mezeleme sa daw? A'ay, andaya kwa tsekweñ sa bay tebiye. **16** Na gwad ka sərum ha tadə ka vəlumay ha bo kurom a ndoweye, ka gwadum ka rəhumay ha gər na, ka tərum beke ŋgay. Tadə gədañ i mezeleme fakuma na, nəkurom ka tərum beke i mezeleme faya ka vahumaweye məməte ka gər kurom. Tadə duh ka rəhumay ha gər a Mbəlom na, ka tərum beke ŋgay hay ada ma təriye kurom ha dedek eye hay kame ŋgay. **17** Na gwad ahəl niye na, nəkurom beke i mezeleme bəda? Sisœ a Mbəlom, anəke duh na, ka rəhumay ha gər a Mbəlom. Ka təmum bazlam neheye ta tətikakum aye. **18** Mbəlom kə təma kurom ahaya abəra ma beke i mezeleme, ka tərum beke i Mbəlom duh hərwi ada kâ pumay bəzay a tsəved ŋgwalak eye. **19** Na tsikakum ka beke hay na, hərwi ada kâ tsənum lele hərwi wu neheye a wur bo aye ka slum faya mətsəne bay. Ahəl niye

ka vəlawum ha bo kurom peteh ka məge mənese, ka səkahawum ha məge mezeleme hay wal wal haladzay. Andza nakə ka gawum ahəl niye aye na, anəke vəlumay ha bo kurom peteh a Mbəlom hərwi ada kâ gum wu nakə dedek eye. Andza niye mede kurom ma deyeye a gər a Mbəlom.

²⁰ Ahəl nakə nəkurom beke i mezeleme aye na, wuray a gakum kutoŋ ka məge wu nakə a say a Mbəlom aye bay. ²¹ A həlay niye ka gawum wu neheye ŋgalak eye bay a gakum horoy anəke aye na, wu nakə ka hutum mə dəma ma dzəniye kurom aye na, wu waray? Wu neheye duh na, ta diye ha ndo a mədahanj. ²² Anəke na, Mbəlom kə təma kurom ahaya abəra ma beke i mezeleme, ka tərum beke i Mbəlom duh. Magogoy kurom nakə ka hutumeye na, məndze kurom ma təriye tsədaŋja ada ka hutumeye sifa nakə ma ndəviye bay aye. ²³ Tadə ndoweye kə ge mezeleme na, mezeleme ma diye ha a məmətə hərwi magogoy i mezeleme na, məmətə. Ane tuk na, Mbəlom neŋgeye ma vəliye sifa nakə ma ndəviye bay aye na, kəriye. Ma vəlakweye hərwi nəkway madzapa eye ta Bəy Maduwenj kway Yesu Kəriste.

7

Gədanj i bazlam mapala eye andaya fakwaya sa bay

¹ Malamar ga hay, faya na tsikiye ka bazlam mapala eye. Na gwad nəkurom na, ka sərum bazlam mapala eye bədaw? Ka sərum ha bazlam mapala eye a ləvay gər a ndo na, ahəl nakə ndoweye tə dəre huya aye dekdek tsa. ² Na dəkum ha ta ŋgas nakə

nenjeye tə zal ŋgay aye. Ahəl nakə zal ŋgay andaya tə dəre mba aye na, tsəved ŋgay andaya məgər ha zal ŋgay, məzle zal mekelen̄ eye bay, hərwi bazlam mapala eye a ge me. Taðə zal ŋgay kə mət na, tsəved ŋgay andaya mede a gay i ndo mekelen̄ eye tuk, maga me eye sa bay. ³ Taðə zal ŋgay kə mət zuk bay, a gər ha, a ye a zal mekelen̄ na, kə ge madama. Ane tuk na, taðə zal ŋgay kə mət na, nenjeye tsiy barbarra. Kwa taðə ki ye a zal mekelen̄ bəbay na, kə nas ha bazlam mapala eye bay, kə ge madama bay.

⁴ Malamar ga hay, i kurom bəbay andza niye dərmak. Bazlam mapala eye a ləva kurom sa bay, nəkurom kame ŋgay andza maməta eye hay, hərwi ahəl nakə Kəriste a mət aye na, ka mətum dərmak. Andza niye, nəkurom na, i ŋgay, nenjeye nakə Mbəlom a lətse ahaya abəra ma mədahan̄ aye. Nəkurom i ŋgay hay hərwi ada kâ gakwa wu ŋgalak eye hay a nenjeye. ⁵ Andza məgwede, ahəl niye ka gawakwa wu neheye a yakway a gər aye mba na, bazlam mapala eye a gwadawakway: «Wu nakay na, mezeleme.» Kə dakway ha mezeleme andza niye na, nəkway a sawakway məge wu niye duh. Wu neheye ŋgalak eye bay aye a yawa kway ha kame kame ada a yawa kway ha a məməte. ⁶ Ahəl niye na, bazlam mapala eye a təra kway ha beke ŋgay hay, anəke na, nəkway kame ŋgay andza maməta eye hay. Mbəlom kə təma kway ahaya abəra mə həlay ŋgay. Anəke faya ka gakweye məsler i Mbəlom na, ta tsəved wedeye nakə Məsəfəre i Mbəlom a dakway ha aye. Faya ka gakweye məsler ŋgay ta tsəved guram eye tə watsa mə bazlam mapala eye sa bay.

Bazlam mapala eye tə mezeleme

⁷ Nakay na, a say məgwede mey? Bazlam i Musa mapala eye na, wu nakə ŋgwalak eye bay aye daw? A'ay, andza niye bay. Tadə bazlam mapala eye andaya bay na, na səriye mezeleme bay. Tadə bazlam mapala eye mā gwad: «Kâ ge dəre ka wu i ndo bay*» na, na səriye mezeleme niye bay. ⁸ Ane tuk na, ahəl nakə bazlam mapala eye a deñ ha məge dəre ka mezeleme nakay aye na, mezeleme a huta fagaya tsəved, na dazlay məge dəre ka wu hay wal wal tebiye. Tadə bazlam mapala eye andaya bay na, mezeleme maməta eye. ⁹ Ahəl niye na sər bazlam mapala eye zuk bay na, ka dəre ga na, neñ mandza eye tə dəre. Ane tuk na, ahəl nakə na sər wu nakə a say a bazlam mapala eye ndo mā ge aye na, mezeleme a mbəl, ¹⁰ ada ka dəre i Mbəlom na, na mət. Mbəlom a vəl bazlam mapala eye na, hərwi ada mā vəlatay sifa a ndo hay. Ane tuk na, neñ na mət na, neñgeye a mət ga ha. ¹¹ Ahəl nakə na tsəne bazlam mapala eye na, mezeleme a huta fagaya tsəved, a ven gər hərwi ada nā ge mənese ada andza niye nā mət hərwi mezeleme a kəd ga.

¹² Andza niye bazlam mapala eye a yaw na, mə həlay i Mbəlom ada bazlam ŋgay hay tebiye na, tsədanña. Wu nakə ŋgwalak eye bay aye na, andaya mə dəma bay. ¹³ Yaw! Andza məgwede na, wu ŋgwalak eye kə kəd ga mədahanj eye daw? A'ay, maa kəd ga na, bazlam mapala eye bay. Maa kəd ga duh na, mezeleme. Mezeleme a gəs ga tə wu nakay ŋgwalak eye a kəd ga ha mədahanj eye. Andza niye hərwi ta sər ha mezeleme na, mezeleme dedək.

---

* **7:7** Madayaw abəra ma Ezipt 20.17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.21.

Mezeleme nejgeye ŋgwalak eye bay na, ka zəba parakka hərwi bazlam mapala eye.

Lele ta lele bay eye salamay ma ndo

¹⁴ Ka sərakwa ha bazlam mapala eye a yaw abəra ka təv i Mbəlom. Ane tuk na, nej na, ndo zezenj tsa, na təra andza beke i mezeleme. ¹⁵ Wu nakə faya na giye na, na sər bay. Wu nakə a sej məge aye na, na ge bay, faya na giye duh na, wu nakə a sej bay aye. ¹⁶ Azlakwa tadə na wuda wu nakə na giye aye bay na, faya ma diye ha na sər bazlam mapala eye nejgeye ŋgwalak eye. ¹⁷ Mənese nakə faya na giye na, maa ge na, nej bay. Maa ge na, mezeleme nakə mə nej aye. ¹⁸ Na sər ha wu ŋgwalak eye andaya mə nej bay. Na tsik na, mə bo ga nakə a saway məge mezeleme aye. A sej ta dedek məge wu lele eye, ane tuk na, na sla faya məge bay. ¹⁹ Wu ŋgwalak eye nakə a sej məge aye a sej na giye bay. Faya na giye duh na, wu ŋgwalak eye bay nakə a sej məge bay aye. ²⁰ Tadə na ge wu nakə a sej məge bay aye na, andza məgwede maa ge na, nej bay. Maa ge na, mezeleme nakə mə nej aye.

²¹ Andza niye, wu nakə nej faya na tsəniye mə bo ga aye na, andza nakay: A sej məge ŋgwalak, ane tuk na, na sla faya məge na, mənese dəkdek. ²² Andza məgwede bazlam i Mbəlom mapala eye a yen a gər ta dedek mə dərev ga. ²³ Ane tuk na, na zəba faya na, gədaŋ mekelenj eye andaya mə nej ada faya ma giye vəram tə wu neheye ŋgwalak eye mə nej aye. Wu nakay ŋgwalak eye bay aye na, a təra ga ha beke i mezeleme. ²⁴ I ga na, dəretsətseh waray! Na mətiye, hərwi nakə bo ga

mezeleme aye. Mata buwa ga ahaya abəra ka tsəved nakay ma diye ga ha a məməte aye na, way? ²⁵ Mata buwa ga ahaya na, Mbəlom tə həlay i Bəy Maduwenj kway Yesu Kəriste. Na gay sisœ tə dərev ga peteh.

Andza niye, ta mədzal gər ga na, faya na rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye. Ane tuk na, bo ga a say nâ pay bəzay duh na, a mezeleme.

8

Məndze ta gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋja eye

¹ Andza niye, ndo neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, Mbəlom ma gəsiye tay ha a sariya dəda bay. ² Andza niye hərwi gədaŋ i Məsəfəre Tsədaŋja eye nakə a val sifa dedek eye tə həlay i Yesu Kəriste kə təma ga ahaya abəra ma gədaŋ i mezeleme nakə ma diye ga ha a mədahanj aye. ³ Bazlam i Musa mapala eye na, kə sla faya məvəle sifa bay hərwi nəkway ndo zezenj, nəkway bəle eye hay, ka slakwa faya marəhay ha gər a bazlam mapala eye bay. Ane tuk na, wu nakə bazlam mapala eye a sla faya bay aye na, Mbəlom kə ge na. A ge na, a sləraw wawa ŋgay ka məndzibəra ada a təra ha andza ndo, a ndzəkit bo ta nəkway ndo i mezeleme hay, hərwi ada mā mət hərwi mezeleme kway. Andza niye, Mbəlom a gəs na mezeleme nakə ndo hay faya ta giye a sariya. ⁴ A ge andza niye na, hərwi ada kâ tərakwa ŋgwalak eye tebiye andza i bazlam mapala eye nakə a gwad habə ka tərakweye aye. Niye na, ka gakweye tə mede ka tsəved i Məsəfəre Tsədaŋja eye bəna ka tsəved nakə a yay a gər a bo kway aye bay. ⁵ Ndo neheye faya

ta giye andza niye na, a yay a gər a bo tay. Tə dzala na, huya ka wu nakə a yatay a gər aye. Ndo neheye faya ta ndziye andza nakə Məsəfəre Tsədənja eye a tətikatay aye na, nəteye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədənja eye.⁶ Ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, tsəved eye niye ma diye tay ha a məməte. Ane tuk na, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a Məsəfəre Tsədənja eye na, Mbəlom ma vəlateye sifa nakə ma ndəviye bay ka tor eye ada ta məndze zay.⁷ Hərwi niye, ndo neheye faya ta dzaliye huya ka wu nakə a yay a gər a bo tay aye na, nəteye tə nay dəre a Mbəlom. Faya ta giye wu nakə bazlam i Mbəlom mapala eye a tsik aye bay. Ta sliye faya kwa tsekwenj marəhay ha gər bay.⁸ Ndo neheye faya ta giye wu nakə a yay a gər a bo tay aye huya na, ta sliye faya madayay a gər a Mbəlom bay.

⁹ Nəkurom na, faya ka gumeye wu nakə a yay a gər a bo kurom aye bay. Nəkurom faya ka ndzumeye duh na, ka tsəved i Məsəfəre i Mbəlom, hərwi Məsəfəre i Mbəlom andaya mə nəkurom. Tadə ndoweye, Məsəfəre i Yesu Kəriste andaya mə neñgeye bay na, neñgeye ndo i Kəriste bay.¹⁰ Tadə Yesu Kəriste andaya mə nəkurom na, Məsəfəre ŋgay ma vəlakumeye sifa nakə ma ndəviye bay hərwi ka tərum ŋgalak eye hay ka dəre i Mbəlom. Andza niye, kwa bo kurom hay ta mətiye hərwi mezeleme.¹¹ Mbəlom, neñgeye kə lətse ahaya Yesu Kəriste abəra ma mədahanj. Tadə Məsəfəre ŋgay andaya mə nəkurom na, ta dedek ma mbəla kurom ahaya abəra ma mədahanj dərmak. Ma giye wu

niye na, ta Məsəfəre ŋgay nakay mə nəkurom aye.

¹² Kə ge andza niye na, malamar ga hay, gwedere andaya fakwaya. Slala i gwedere nakay na, məge məsler andza nakə a say a Məsəfəre Tsəðaŋja eye, bəna məge wu nakə a say a bo kway aye bay. ¹³ Tadə faya ka pumay bəzay a tsəved nakə a yakum a gər aye na, ta dedek ka mətumeye. Duh ka vəlumay ha bo a həlay i Məsəfəre Tsəðaŋja eye hərwi ada mā mbatakum ha mezeleme nakə mə nəkurom aye na, ka ndzum-eye ma sifa dedek eye. ¹⁴ Ndo neheye tebiye Məsəfəre i Mbəlom faya ma lakiye tay ha aye na, nəteye wawa i Mbəlom hay. ¹⁵ Məsəfəre niye Mbəlom a vəlakum aye na, neŋgeye ma təriye kurom ha beke hay bay, ka dzədzarumeye sa bay. Məsəfəre niye ma təriye kurom ha wawa i Mbəlom hay duh. Ada ta Məsəfəre niye na, ka wudakw-eye, ka gwaðakweye: «*Abba! Bəba!*» ¹⁶ Məsəfəre Tsəðaŋja eye, bo ŋgay eye faya ma tsikiye mə dərev kway na, ta dedek nəkway wawa i Mbəlom hay. ¹⁷ Kə ge nəkway wawa ŋgay hay na, ka hutakweye wu ŋgalak eye hay neheye a gwad ma vəlateye a ndo ŋgay hay aye dərmak. Mata hute na, nəkway tə Kəriste tadə ka sakwa dəretsətseh andza neŋgeye dərmak. Andza niye, nəkway ta neŋgeye ka ndzakweye ma təv i məzlaň ŋgay.

Məzlaň nakə kame aye

¹⁸ Na sər ha na, dəretsətseh nakə faya ka sakw-eye a həlay nakay anaj aye na, neŋgeye andza wu tsekwenj eye kəriye. Neŋgeye andza məzlaň nakə Mbəlom ma vəlakweye aye bay. ¹⁹ Wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye faya ta həbiye ndokndok.

A satay haladzay məŋgatay a pat eye nakə Mbəlom ma bəziye ha wawa ŋgay hay mə dzaydzay aye. **20** Mbəlom ka təra tay ha wu neheye a ge aye wu kəriye. Wu neheye bo tay aye na, a satay andza niye bay. Mbəlom eye a say makətə tay ha. Ane tuk na, faya ma həbiye wu nakə ma giye bo aye huya.* **21** A sər ha na, pat mekelenj eye ma təmiye wu neheye a ge aye tebiye. Wu neheye ta təriye andza beke hay sa bay, ta ziye sa bay, ta hutiye məzlaš andza Wawa i Mbəlom hay, ta ndziye barbarra. **22** Ka sərakwa ka madazlay hus anəke, wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, faya ta siye dəretsətseh. A wur fataya andza ŋgwas nakə ma wiye wawa aye. **23** Faya ma siye dəretsətseh na, wu neheye dekdek bay. Nəkway dərmak, nəkway neheye Mbəlom a lah məvəlakway Məsəfəre ŋgay ada ma vəlakweye məzlaš sa aye na, faya ka sakweye dəretsətseh mə dərev kway hay. Faya ka həbakweye ndokndok Mbəlom mā təra kway ha wawa ŋgay hay, andza məgwede mā mbəl kway ha abəra mə dəretsətseh. **24** Mbəlom kə təma kway ha. A təma kway ha na, ka dazlakway a məpe mədzal gər ka wu nakə ma vəlakweye kame aye. Tađə ndoweye kə dzala nəkway faya ka ŋgatakweye tə dəre kway wu neheye ka pakwa faya mədzal gər aye na, niye na, məpe faya mədzal gər sa bay ba wu neheye andaya mə həlay kway tsiy. Way nakə faya ma piye mədzal gər ka wu nakə kə huta tsiy aye? Ndəray andaya bay. **25** Ane tuk na, faya ka ŋgatakway a wu nakə ka pakwa faya mədzal gər aye bay. Andza niye, ka səmakway naha, ka

---

* **8:20** Zəba mə Madazlay i wu hay 3.17.

həbakweye ndokndok!

²⁶ Andza niye, Məsəfəre Tsədənja eye ma deyewe-
eye ma dzəniye kway dərmak, hərwi nəkway
bəle eye hay ka tsəved i Mbəlom. Ka sərakwa
maduwulay me a Mbəlom ta tsəved aye bay.
Məsəfəre tə gər ŋgay eye faya ma duwuleye me a
Mbəlom a bəram kway, faya ma duwuleye me a
Mbəlom tə dərev ŋgay peteh andza faya ma siye
dəretsətseh, a ze ha wu nakə mətsike tə bazlam
aye. ²⁷ Mbəlom a sər wu nakə mə dərev i ndo hay
aye. A sər wu nakə Məsəfəre ma tsətsahiye faya
aye dərmak hərwi Məsəfəre faya ma duwulay me
a bəram i ndo ŋgay hay ada wu neheye a yay a gər
a Mbəlom aye nakə faya ma duwuleye me aye.

²⁸ Ndo neheye ta wuda Mbəlom aye na, Mbəlom
kə zalatay hərwi ada tâ ge wu nakə a yay a gər aye.
Ka sərakwa ha na, Mbəlom a ge məsler ta nəteye
hərwi ada wu hay tebiye kə ndzatay a gər na, mā
ge ŋgwalak eye. ²⁹ Ndo neheye Mbəlom a pala tay
ha ahəl niye aye na, kə pa tay ha wal hərwi ada
tâ ndzəkit bo andza wawa ŋgay Yesu, hərwi ada
Wawa ŋgay Yesu mā təra malkwara mə walaj i
wawa ŋgay neheye haladzay aye. ³⁰ A pa tay ha
wal dəkdek tsa bay, kə zalatay dərmak hərwi ada
tâ təra ndo ŋgay hay. A zalatay dəkdek tsa bay, ka
təra ha ŋgwalak eye hay ka dəre ŋgay. Neŋgeye niye
dəkdek tsa bay, kə vəlatay məzlab dərmak.

Mbəlom ma wudiye kway kame kame

³¹ Andza niye na, ka gwadakweye faya sa mey?
Kə ge Mbəlom neŋgeye tə nəkway na, ndəray ma
sliye fakwaya bay! ³² Mbəlom, neŋgeye kə təma
ha wawa ŋgay dədəŋ eye bay. A sləra ahaya hərwi

ada mā yaw mā mət hərwi kway tebiye. Mbəlom kə vəlakway wawa niye tuk na, ka dzalum na, ma vəlakweye wu hay tebiye bay daw? Ta dedek, ma vəlakweye siye i wu hay tebiye dərmak. ³³ Way nakə ma sliye məmatay ha mənese a ndo neheye Mbəlom a pala tay ha, a pa tay ha wal aye na, way? Ndəray andaya bay. Mbəlom eye tə gər ŋgay ka təra kway ha ŋgalak eye hay ka dəre ŋgay. ³⁴ Way nakə ma sliye məgəse tay a sariya na, way? Ndəray andaya bay. Yesu Kəriste tə gər ŋgay eye kə mət hərwi kway, sa na, Mbəlom kə latse ahaya abəra ma mədahan, neŋgeye mandza eye tə həlay i mənday i Mbəlom. Neŋgeye, faya ma duwuleye me a Mbəlom hərwi kway. ³⁵ Way nakə ma ŋəniye kway ha ka bo abəra tə Kəriste hərwi ada mā wudakway sa bay na, way? Dəretsətseh daw, mədzal gər daw, madzəgur me nakə ta dzəguriye fakwaya me tsukuſu, may daw, mətawak daw, məkəde nakə ta kədiye kway mədahan eye daw? ³⁶ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Hərwi yak Mbəlom, nakə faya ta pəliye tsəved məkəde may kwa a həlay waray aye.

Ka dəre i ndo hay nəmay na, andza təbaŋ neheye ta zlatay dəy aye.[†]»

³⁷ Duh nəmaa ŋgwasa ka dəretsətseh neheye tebiye ta gədan i ndo nakə a wuda may aye. ³⁸ Na sər ha ta dedek wuray andaya nakə ma ŋəniye kway ha tə neŋgeye hərwi ada mā wudə kway sa bay aye na, andaya bay. Kwa mədahan, kwa sifa, kwa gawla i Mbəlom hay ada kwa wu neheye ta

---

† 8:36 Dəmes hay 44.23.

gədaŋ eye mə mbəlom aye, kwa wu neheye anəke aye, ada kwa wu neheye ta deyeweye kame aye, kwa ndo neheye ta gədaŋ eye ka məndzibəra aye,
³⁹ kwa gədaŋ neheye ka magərbəlom aye, kwa wu neheye ma bəd aye, kwa wu neheye tebiye Mbəlom a ge aye na, ta sliye faya mangane kway ha ka bo abəra ta Mbəlom hərwi ada mā wuda kway sa bay aye na, ta sliye faya bay. Ka sərakwa ha niye na, hərwi Bəy Maduwen Yesu Kəriste.

9

Yahuda hay

¹ Wu nakə na tsikiye aye na, dedek, hərwi neŋ i Yesu Kəriste, na rawiye me bay. Məsəfəre Tsədaŋŋa eye faya ma deŋeye ha bazlam ga na, dedek ada mədzal gər ga bəbay andza niye. ² Mevel a wur fagaya haladzay, faya ma geŋeye dəretsətseh huya, ³ hərwi gwala ga Yahuda hay. Nəteye na, malamar ga hay. Tađə tsəved andaya na, Mbəlom mā vəlen mezeleme ada mā mbəl tay ha duh. A seŋ na, mā vəlen mezeleme, mā ŋəna ga ha ka bo abəra tə Yesu Kəriste hərwi madzane tay. ⁴ Nəteye Israyel hay, Mbəlom a pala tay hərwi ada tâ təra wawa ŋgay hay. Ka bəzatay ha məzlab ŋgay. Kə ɓar dzam ta nəteye, kə vəlatay bazlam mapala eye, kə datay ha tsəved i mədəslay ha gər, kə tsikatay wu nakə ma giye hərwi tay aye. ⁵ Nəteye ti yaw ma hulfe i Abraham ta wawa ŋgay hay. Kəriste dərmak ahəl nakə a təra ndo aye na, neŋgeye slala

tay. Kəriste nejgeye Mbəlom, a ləva wu tebiye. Zambadakway ka tor eye! Mâ ge bo andza niye.*

6 Na gwađ na, wu nakə Mbəlom a gwađ ma giye hərwi ndo neheye ka təra kəriye na, na tsik bay. Wu nakə a tsik aye na, kə ge bo. Ane tuk na, siye i ndo i Israyel hay nəteye ndo i Mbəlom hay bay. **7** Wawa i Abraham hay na, haladzay, ane tuk na, nəteye tebiye wawa ŋgay hay dedek eye andza nakə a Mbəlom a tsik aye bay. Mbəlom a gwaday a Abraham ahəl niye: «Hulfe yak dedek eye ma deyeweye na, ma hulfe i wawa yak Izak.†» **8** Andza məgwede: Wawa i Abraham hay ta təra wawa i Mbəlom hay hərwi bəba təte tay bay. Ta təra wawa i Mbəlom hay hərwi wu nakə Mbəlom a gwađ ma vəliye aye dekdek. **9** Wu nakə Mbəlom a gwađ ma vəleye aye na: «Aza həlay eye nakə na pa aye kə sla, na diye naha na, Sara kə wa wawa. Ma wiye wawa hasləka eye.‡»

10 Nejgeye niye dekdek bay. Rebeka andaya dərmak. Nejgeye ŋgwas i bəba təte kway Izak. Kə wa mawsa hay. **11-12** Mbəlom a gwaday: «Wawa bagwar eye ma geye məsler a malamar ŋgay wawa eye.» Ahəl nakə Mbəlom a tsik andza niye na, ta ge ŋgalak bay, ta ge mənese bay. Rebeka kə wa tay zuk bay. Mbəlom a ge andza niye hərwi mədə ha, a gawa wu na, andza nakə a say aye. Ma zliye ndo ŋgay mə walaŋ i ndo hay na, ma zliye hərwi məsler tay ŋgalak eye bay.§ **13** Andza nakə mawatsa eye

---

* **9:5** Bəba təte niye hay na, Abraham, Izak, Zakob ada wawa tay hay. † **9:7** Madazlay i wu hay 21.12. ‡ **9:9** Zəba mə Madazlay i wu hay 18.10-14. § **9:11-12** Zəba mə Madazlay i wu hay 25.23.

mə Derewel i Mbəlom, Mbəlom a gwad: «Na wuda Zakob, ane tuk na, na kal ha Ezayu.*»

¹⁴ Niye na, andza məgwede: Mbəlom a ge wu hay ta tsəved eye bay daw? A'ay, andza niye bay. ¹⁵ A gwaday a Musa ahəl niye:

«Na geye ŋgwalak a ndo nakə a seŋ məgay ŋgwalak aye.

Na sakay naha a ndo nakə a gen mə bo aye.[†]»

¹⁶ Mbəlom a zla ndo na, a zla na hərwi nakə a say məgay ŋgwalak aye dekdek bəna hərwi nakə a say a ndoweye kəgəbay hərwi məsler ŋgay bay. ¹⁷ Mbəlom kə tsikay a Farawoŋ dərmak ada mawatsa eye mə Derewel ŋgay, a gwad: «Na təra kar ha bəy na, hərwi ada ahəl nakə ka rəheŋ ha gər bay aye na, na bəziye ha gədaŋ ga a ndo hay tebiye ka nəkar ada məzele ga mā da a zləm kwa ka waray ka məndzibəra.[‡]» ¹⁸ Andza niye Mbəlom na, ma giye ŋgwalak a ndo nakə a say aye. Ma kulay ha dərev a ndo nakə a say aye.

Mbəlom na, andza ndo məŋgere gərwa

¹⁹ Agəla ndərəy ma gwadiye: «Tadə kə ge andza niye na, Mbəlom faya ma matay ha mangok a ndo hay na, hərwi mey? Nəteye faya ta giye na, wu nakə bo ŋgay eye a pa hərwi tay aye.» ²⁰ Nəkar ndo zezenj kəriye! Nəkar nakə faya ka tsətsahiye andza niye, ka may ha mangok a Mbəlom andza niye na, nəkar eye na, way? Səŋgəle i dodo ma sliye faya məgwaday a ndo nakə a ŋgar na aye: «Ka ŋgar ga andza niye hərwi mey?» na, ma tsikiye təta daw? ²¹ Ndo nakə a ŋgar səŋgəle na, gədaŋ ŋgay

* **9:13** Malasi 1.2-3.   † **9:15** Madayaw abəra ma Ezipt 33.19.

‡ **9:17** Madayaw abəra ma Ezipt 9.16.

andaya mäge wu nakə a say aye ta dodo. Ma sliye faya manjəna ha dodo sulo, ma zliye neŋged, ma ŋgariye ha səŋgəle nakə ta giye ha məsler na, pat i magurlom aye. Neŋged na, ma ŋgariye ha səŋgəle nakə ta giye ha məsler pat pat aye.

22 Ayaw, tadə kə say a Mbəlom mäge andza ndo məŋgere gérwa na me yak andaya mə dəma daw? A say na, ndo hay tâ sər ha neŋgeye ta mevel eye ada neŋgeye gədanj eye. Hərwi niye, ma zliye ŋgatay hərwi ndo neheye neŋgeye ta mevel eye fataya neheye habe da mədze tay ha abəra mə dəma aye.

23 Mbəlom a ge andza niye na, hərwi ada ndo hay tâ sər ha neŋgeye məzlaň eye haladzay ada ma ŋgəniye məzlaň ŋgay niye a nəteye, a say məgatay ŋgalak. Ba kə ləva ha bo kurre hərwi ada tâ huta məzlaň ŋgay. **24** Nəkway tebiye ndo neheye Mbəlom a pala matare kway ha i ŋgay aye. A pala na, Yahuda hay ćekdék tsa bay. A pala nəteye ta siye i ndo hay dərmak. **25** Andza nakə Mbəlom a tsik mə derewel i Oze nakə a watsa, a gwad:

«Ndo neheye ahəl niye ndo ga hay bay aye na,
na gwadateye: Nəkurom ndo ga hay,
Slala nakə ahəl niye na wuda bay aye,
na gwadeye: Na wuda kar.»

26 Ada
«Ma təv nakə tə gwadatay a ndo hay:
“Nəkurom ndo ga hay bay”,

ta zalateye Wawa i Mbəlom nakə ta sifa aye. §»

27 Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom kə tsik ka gər tay dərmak, kə tsik ta magala, a gwad:

«Tadə Israyel hay kwa ta ge haladzay andza hewiyen ka me i bəlay na,
sərum ha ndo neheye Mbəlom ma təmiye tay ha aye na, nəteye haladzay bay.

²⁸ Bəy Maduweŋ Mbəlom ma giye mahonok bay, ma deyewe耶 ka məndzibəra ma giye wu nakə a tsik aye.*»

²⁹ Andza Ezay nakay eye 6a kə tsik faya, a gwad:
«Tadə Bəy Maduweŋ Mbəlom Gədanj eye, mā gər ha siye i gwala kway hay bay na, ka dzakweye andza ndo i Sodom hay ta Gomora hay.†»

Yahuda hay tə sər tsəved dedek eye bay

³⁰ Andza məgwede Mey? Andza məgwede na, ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye na, nəteye ta pəla tsəved matəre ŋgwalak eye ka dəre i Mbəlom bay, ane tuk na, anəke ta təra ŋgwalak eye ka dəre ŋgay. Andza niye hərwi ta dzala ha ka nenjeye.

³¹ Ane tuk na, Yahuda hay nəteye ta pəla bazlam i Musa mapala eye məpay bəzay hərwi ada tâ təra ŋgwalak eye hay ka dəre i Mbəlom andza niye, ane tuk na, ta dəd ka tsəved. ³² Tə dəd ka tsəved na, hərwi Mey? Hərwi tə dzala na, ta təriye ŋgwalak eye hay ka dəre i Mbəlom tə wu nakə bo tay eye tə gawa aye ada tə dzala ha ka Mbəlom bay. Hərwi niye ta kərah Yesu nenjeye nakə andza kwar nakə ndo hay ta ndəfiye faya sik ta dədiye, ³³ tə tsik faya mə Derewel i Mbəlom aye. Mə dərewel niye na, Mbəlom a gwad:

«Zəbum! Na piye kwar a wuzlahgəma i Zerozelem.

---

* ^{9:28} Ezay 10.22-23. † ^{9:29} Madazlay i wu hay 19.23-28.

Ndo hay ta ndəfiye faya sik.
 Hotokom nakə ndo hay ta dədiye hərwi ŋgay aye.
 Ane tuk na, ndo nakə kə pa faya mədzal gər ŋgay
 aye na,
 wuray ma dzəmiye na dada sa bay.‡»

10

¹ Malamar ga hay, a sej tə dərev ga peteh, ndo ga hay tâ yaw hərwi ada Mbəlom mâ mbəl tay ha. Hərwi niye nej faya na ɗuwuleye me a Mbəlom haladzay. ² Na sər ha ta dedek a satay məpay bəzay a Mbəlom peteh. Ane tuk na, tsəved nakə dedek eye məpay bəzay a Mbəlom aye na, tə sər bay. ³ Tsəved nakə Mbəlom ma təriye ha ndo ŋgwalak eye kame ŋgay aye na, tə sər bay. Ta pəla tsəved tay wal. Andza niye, tsəved nakə Mbəlom ma təriye tay ha ndo hay ŋgwalak eye kame ŋgay aye na, a satay bay. ⁴ Na tsik andza niye na, hərwi ahəl nakə Kəriste a yaw aye na, ka ndəv ha bazlam mapala eye tebiye. A ge andza niye na, hərwi ada kwa way kə dzala ha ka neŋgeye na nəteye na, Mbəlom ma təriye tay ha ŋgwalak eye hay kame ŋgay.

Mbəlom ma təmiye tay ha ndo neheye tə dzala ha ka neŋgeye aye

⁵ Musa tə gər ŋgay kə watsa ka tsəved i məpay bəzay a bazlam mapala eye, ta tsəved eye nakay ndo ma təriye ŋgwalak eye kame i Mbəlom. A watsa, a gwad: «Ndo nakə kə pay bəzay tebiye a bazlam mapala eye na, ma hutiye sifa dedek eye tə neŋgeye.*» ⁶ Tsəved nakə ndo hay ta təra ŋgwalak eye hay kame i Mbəlom hərwi nakə tə dzala ha ka

---

‡ 9:33 Ezay 28.6. * 10:5 Levitik 18.5.

neñgeye aye na, wal. Mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad̄ ka tsəved eye niye: «Ka tsətsah mə dərev: “Mata tsele a mbəlom way?” bay.[†]» Andza məgwede: Mata tsele məzalay na ha a Yesu Kəriste hərwi ada mā mbəzlaw na, way?⁷ «Kâ tsik mə dərev yak: “Mata mbəzle a təv i mədahanj hay ka dala way?” sa bay.[‡]» Andza məgwede: Mata zalayaw a Yesu Kəriste hərwi ada mā yaw na, way? Ba kə lətsew abəra ma mədahanj tsiy.⁸ Derewel i Mbəlom a gwad̄ duh na: «Bazlam i Mbəlom neñgeye bəse tə nəkar, neñgeye dəreñ bay, neñgeye mə bazlam yak, neñgeye mə dərev yak.[§]» Bazlam eye neñgeye nəte nakə faya nəmay nəmaa datay ha a ndo hay aye, nəmay faya nəmaa gwadiye: «Dzalum ha ka Mbəlom.»⁹ Tadə ka tsik tə bazlam yak «Yesu Kəriste na, Bəy Maduweñ» ada ka təma a dərev yak Mbəlom kə lətse ahaya abəra ma mədahanj na, Mbəlom ma təmiye kar ha.¹⁰ Tadə ka dzalakwa ha ka Yesu tə dərev kway na, ka tərakweye ŋgalak eye hay kame i Mbəlom. Tadə ka gwadakwa tə bazlam kway Yesu Kəriste Bəy Maduweñ na, Mbəlom ma təmiye kway ha.¹¹ Andza tə watsa mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad̄: «Ndo nakə kə pa faya mədzal gər ŋgay aye na, wuray ma dzəmiye na dada sa bay.»^{*} ¹² Mbəlom a tsikatay wu niye a nəteye tebiye. Wuray ka ŋgəna tay ha ka bo abəra Yahuda hay ta ndo neheye nəteye Yahuda hay bay aye bay. Bəy Maduweñ neñgeye Bəy Maduweñ i ndo hay tebiye. Faya ma giye ŋgalak a ndo neheye faya ta

---

[†] **10:6** Bazlam mapala eye masulo eye 30.12.   [‡] **10:7** Bazlam mapala eye masulo eye 30.14.   [§] **10:8** Bazlam mapala eye masulo eye 30.14.   ^{*} **10:11** Ezay 28.16.

duwuleye me aye tebiye. **13** Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, tə gwad: «Kwa way ka duwulay me a Bəy Maduweñ mā təma ha na, Bəy Maduweñ ma təmiye ha.†»

14 Ane tuk na, ta dzala ha ka neŋgeye bay tuk na, ta duwulay me na, kəkay? Ta tsəne labara ŋgay bay tuk na, ta dzaliye ha ka neŋgeye na, kəkay? Ndəray kə tsikatay bazlam ŋgay bay tuk na, ta tsəniye labara ŋgay na, kəkay? **15** Ada tə slər ndo i maslañ hay bay tuk na, ndo i maslañ hay ta diye ta tsikateye na, kəkay? Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, a gwad: «Zəbum ma kəkay nakə ndo hay faya ta ŋgwasiye ta ndo neheye ti yaw məde ha Labara Ngwalak eye.‡»

16 Ane tuk na, maa təma Labara Ngwalak eye na, ndo hay tsekwenj tsa. Ezay ndo məde ha bazlam i Mbəlom a gwad: «Bəy Maduweñ, maa təma bazlam yak nakə nəmaa da ha aye na, way? Ndo hay haladzay bay.§» **17** Andza niye, ndoweye kə dzala ha na, kə tsəne təday. Ndoweye kə tsəne labara i Yesu Kəriste na, andza məgwede ndəray kə tsikay təday.

18 Kə ge andza niye na, na tsətsahiye: Ta dedek ndo i Israyel hay ta tsəne labara nakay bədaw? Ta tsəne. Andza mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom, a gwad:

«Ta tsəne bazlam tay ka məndzibəra tebiye,
ada bazlam tay kə ndisl ka kokway i
məndzibəra?*»

† **10:13** Zowel 3.5.   ‡ **10:15** Ezay 52.7.   § **10:16** Ezay 53.1.

* **10:18** Dəmes hay 19.5.

19 Na tsətsahiye sa: Ta dedek ndo i Israyel hay ta sər ha bədaw? A satay məsəre ha bay. Maa tsik ahəl niye təday na, Musa, a gwad:

«Mbəlom a gwad:

Nəkurom Israyel hay, na təriye kurom ha
kâ gum dəre ka slala nakə kəriye a dəd' dala bay
aye.

Ka gumeye mevel,

hərwi slala i ndo neheye tə sər wuray bay
aye.[†]»

20 Ma dəba eye, Ezay ndo mədə ha bazlam i Mbəlom kə tsik parakka, a gwad, Mbəlom a gwad:
«Ndo neheye ta pəlawā ga bay aye,
ta huta ga.

Na də tay ha bo a ndo neheye,
ta tsətsahawa ga bay aye.[‡]»

21 Ka gər i Israyel hay na, Mbəlom a gwad:
«Na bəza ha həlay ga.

Hwapat nej faya na gateye wiyaw a ndo ga hay
hərwi ada tâ yaw.

Ane tuk na, ta rəhej ha gər bay, ta kərah ga.[§]»

11

Mbəlom ma gəriye tay ha Yahuda hay bay

1 Yaw, faya na tsikakumeye: Kə ge andza niye na, andza məgwede Mbəlom kə kal tay ha ndo ŋgay hay daw? A'ay, kə kal tay ha bay. Nej tə gər ga, nej ndo i Israyel, na yaw abəra ma hulfe i Bendzamej. Nej slala i Abraham. **2** Mbəlom kə gər tay ha ndo ŋgay hay bay tebiye. A pala tay ha na, zla anəke

[†] **10:19** Bazlam mapala eye masulo eye 32.21. [‡] **10:20** Ezay 65.1.

[§] **10:21** Ezay 65.2.

bay hərwi ada tâ təra ndo ŋgay hay. Ka sərum wu nakə tə watsa ka Eliya ndo məde ha bazlam i Mbəlom mə Derewel i Mbəlom aye bədaw? Eliya faya ma wudiye ka Israyel hay kame i Mbəlom. A gwad: ³ «Bəy Maduweŋ, ndo neheye na, ta kəd ndo məde ha bazlam yak hay, ta mbəzl ha təv məvəlaka wu hay. Maa zəkaw na, neŋ nəte ŋgweŋ ada a satay məkəde ga dərmak.*» ⁴ Mbəlom, neŋgeye a mbəday faya na, kəkay? A gwaday: «A'ay, nəkar mehiyekeye bay. Na ləva ha bo ta ndo hay gwezem tasəla neheye ta peŋeye bəzay aye. Ta rəhay ha gər a kule i Ba'al təbey.†» ⁵ Kwa ahəl kway nakə anəke aye na, andza niye dərmak. Mbəlom a pala mə walaŋ i Israyel hay siye i ŋgal tsa. A pala tay na, hərwi a gatay ŋgwalak a ndo hay. ⁶ Kə ge Mbəlom a gatay ŋgwalak hərwi məpele tay ha na, andza məgwede a pala tay ha hərwi məsler tay nakə tə ge aye bay. Kə ge Mbəlom a palawa ndo hay hərwi məsler tay na, ŋgwalak ŋgay ka təra ŋgwalak sa bay.

⁷ Niye andza məgwede na, Israyel hay ta huta wu nakə faya ta pəliye bay. Mə walaŋ tay na, ndo ma ŋgal eye nakə Mbəlom a pala tay aye, nəteye na, ta huta na. Siye hay na, Mbəlom kə kula tay ha gər tay toŋwa toŋwa. ⁸ Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, a gwad:

«Mbəlom ka təra tay hay ada tâ sər wuray bay.

Ka dərəzlatay ka dəre,

kə dəkatay na zləm hus ka bəgom ta ndziye
andza niye.‡»

⁹ Davit dərmak a gwad:

* **11:3** 1 Bəy hay 19.10, 14.   † **11:4** 1 Bəy hay 19.18.   ‡ **11:8**

Bazlam mapala eye masulo eye 29.3; Ezay 6.10.

«Wu mənday tay nakə ta ndiye mâ gəs tay
andza balay nakə a mbəzl wu aye,
tâ dəd a dəma,
Mbəlom mâ satay dəretsətseh.

10 Tâ ge guluf,
ada tâ ŋgatay a dəre sa bay!
Tâ huta dəretsətseh huya

hərwi ada dərev mâ ye fataya abəra!§»

11 Yaw! Na tsətsahiye sa: Ahəl nakə matədakwenj
a ndzatay a Yahuda hay aye na, ta dəd mambəŋ
daw? A'ay, ta dəd mambəŋ bay! Ane tuk na,
Mbəlom a mbəl tay ha slala mekeleŋ eye hay na,
hərwi nakə nəteye tə ge mezeleme aye. Mbəlom
a ge andza niye na, hərwi ada Yahuda hay tâ ge
sələk ka siye i slala mekeleŋ eye hay ada tâ pəla
tsəved hərwi gər tay. **12** Ahəl nakə Israyel hay tə ge
mezeleme aye na, Mbəlom a gatay ŋgwalak a siye
i ndo hay ka məndzibəra. Ndo siye hay ta huta
ŋgama haladzay mə həlay i Mbəlom hərwi Yahuda
hay nəteye mətawak eye hay ka tsəved i Mbəlom.
Kə ge Mbəlom a ge ŋgwalak a siye i slala mekeleŋ
eye hay a həlay nakə Yahuda hay ta kərah marəhay
ha gər a Mbəlom aye na, ahəl nakə aza Yahuda hay
tebiye ta maweye ka təv ŋgay aye ta dedek ma piye
fataya ŋgama, ma ziye.

*Bazlam nakə Pol a tsikatay a ndo neheye Yahuda
hay bay aye*

13 Na tsikiye anəke na, a nəkurom neheye
Yahuda hay bay aye. Neñ na, ndo i maslaŋ i Yesu.
A sləra ga ahaya na, a nəkurom neheye Yahuda
hay bay aye. Yaw, hərwi niye nen faya na ŋgalakiye

ha ta məsler nakə a vəlenj aye. ¹⁴ A sen tədə ma giye bo na, gwala ga hay tâ zəba faya andza niye, siye hay mə walaj tay tâ ge sələk ka ndo neheyə Yahuda hay bay aye, tâ yaw hərwi ada Mbəlom mā təma tay ha ta məsler ga dərmak. ¹⁵ Ahəl nakə Mbəlom a gər tay ha Yahuda hay aye na, kə ma ha ka bo ndo i məndzibəra hay tə nejgeye. Kə ge andza niye na, ahəl nakə aza Mbəlom ma ma tay ahaya Yahuda hay ka təv ŋgay sa aye na, wu eye ma giye na, kəkay? Niye ma vəliye sifa a ndo neheyə ta mət aye.

¹⁶ Tədə tə dəs peñ, tə vəlay a Mbəlom na, andza məgwede peñ eye tebiye i ŋgay dərmak.* Tədə zləlay i dərizl i gərdaf i ŋgay na, hawal eye hay i ŋgay dərmak. ¹⁷ Israyel na, andza dərizl i gərdaf i tetədœz nakə Mbəlom a dəs faya abəra hawal eye hay aye. A dəs tay faya abəra na, a tapa[†] faya nəkar nakə Yahuda bay aye. Andza hawal i dərizl i gərdaf i kəsaf. Anəke faya ka ŋgasliye ha bo ta məse yam eye nakə a tsalaw ma zləlay i dərizl i gərdaf i tetədœz aye. ¹⁸ Kə ge andza niye na, kâ kəts tay ha bay. Ka dəslumay ha gər a bo kurom na, hərwi mey? Nəkurom na, hawal hay tsa. Gədañ i hawal hay a yaw na, abəra ma zləlay, bəna gədañ i zləlay a yaw abəra ma hawal hay bay.

¹⁹ Agəla nəkar ka gwadiye: «Ayaw, Mbəlom kə dəs siye i hawal hay hərwi ada mā tapa ga a dəma.» ²⁰ Ka tsik na, dedek. Mbəlom a dəs tay ha na, hərwi nakə ta dzala ka nejgeye bay aye. I yak na, hərwi

---

* ^{11:16} Məpesle 15.19-21. † ^{11:17} Tə bazlam i Sara «greffer» na, mətepe hawal i dərizl i gərdaf mekeleñ eye ka dərizl i gərdaf nejged. Dərizl nakə tə tapa faya hawal i dərizl i gərdaf nejged aye ma wiye hohway ŋgalak eye.

nakə nəkar ka dzala ha ka neŋgeye nakə a vəlaka təv niye aye. Kâ ge ha zlapay bay, dzədzaray duh a Mbəlom. ²¹ Tadə Mbəlom ka həhar tay ha Yahuda hay kwa nəteye andza hawal dedek eye bəbay, ka dzala mə gər yak na, ma həhariye kar nəkar nakə a tapa kar mətepe mətepe aye bay na, hərwi mey?

²² Tsəne! Mbəlom neŋgeye ŋgwalak eye ada neŋgeye mevel eye dərmak. A ge mevel ka ndo neheye tə dəs abəra ka tsəved aye. Ane tuk na, nəkar na, ma giye ŋgwalak tadə huya faya ka pay bəzay hərwi nakə a gaka ŋgwalak aye dekdek. Tadə ka gum andza niye bay na, ma dəsiye kar dərmak. ²³ Yahuda hay na, tadə ta ma ka tsəved, ta yaw ta dzala ha na, Mbəlom ma miye tay ha, ma tapiye tay ha. Faya na tsikakumeye ta dedek, gədaŋ ŋgay andaya məme tay ha. ²⁴ Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye na, nəkurom hawal i dərizl i gərdəf i kəsaf hay neheye tə dəs tay ha abəra ka təv tay aye ada ti ye kurom ha mətepe ka dərizl i gərdəf ŋgwalak eye i guvah nakə a ndzawa ka təv tay bay aye. Tadə Mbəlom kə sla faya məge wu mawura bo eye andza niye na, ka dzalum na, ma miye tay ha Yahuda hay a təv tay nakə ahəl niye aye bay kəkay? Nəteye neheye hawal dedek eye hay aye.

Yahuda hay ta maweye ka tsəved i Mbəlom

²⁵ Andza niye, malamar ga hay, a sej na, sərum ha bazlam nakay bagwar eye nakə Mbəlom a da ha parakka, hərwi ada kâ dzalumay a gər kurom nəkurom ka tsahum bay. Siye hay mə walən i Israyel hay ta kula ha gər tay ka Mbəlom. Ayaw! Andza niye, ane tuk na, ta ndziye huya andza niye bay. Ndo neheye Yahuda hay bay aye Mbəlom a

pala tay ha aye tâ dzala ha təday ada ndo i Israyel hay ta dzaliye ha. ²⁶ A həlay niye na, ndo i Israyel hay tebiye ta təmiye, andza nakə mawatsa eye mə Derewel aye na, Mbəlom a gwad:

«Ndo nakə ma təmiye tay ha ndo hay aye na,
ma deyewe耶 abəra ma gəma i Zerozelem.

Ma mbatiye ha mezeleme i gwala i Zakob.

²⁷ Nakay na, dzam nakə na bariye ta nəteye
a həlay niye na pəsatay ha mezeleme tay
aye.‡»

²⁸ Yahuda hay ta kərah Labara Ngwalak eye, ta təra ndo məne dəre i Mbəlom. Andza niye hərwi ada Mbəlom mā mbəl kurom ha, nəkurom neheye Yahuda hay bay aye. Ane tuk na, Mbəlom a pala tay ha na, hərwi tâ təra i ŋgay ada a wuda tay ha hərwi ba kə tsikatay a bəba təte tay hay andza niye. ²⁹ Mbəlom kə zla ndoweye na, ada kə pa faya ŋgama na, ma mbədye həlay a mədzal gər ŋgay bay. ³⁰ Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye, ahəl niye na, nəkurom ka rəhumay ha gər a Mbəlom bay. Ane tuk na, anəke na, ka gumay mə bo a Mbəlom, hərwi Yahuda hay ta rəhay ha gər bay. ³¹ I tay na, andza niye dərmak. A həlay nakay anan̄ eye, ta rəhay ha gər a Mbəlom bay ada ma gateye ŋgwalak duh. Ane tuk na, andza niye hərwi ada nəteye dərmak tâ mbəda gər ka təv i Mbəlom ada tâ gay mə bo a Mbəlom. ³² Andza niye, Mbəlom kə gər ha kwa way tebiye hərwi ada tâ rəhay ha gər bay. A ge andza niye na, hərwi ada nəteye tâ gay mə bo tebiye.

Zambadakway a Mbəlom

---

‡ **11:27** Ezay 59.20-21.

33 Ayaw! Mbəlom na, zlele eye mə wu hay tebiye! Metsehe ŋgay a ze kwa mey tebiye, a sər wu hay tebiye. Wū nakə a dzala mə dərev ŋgay aye na, a say məgwede mey na, ndəray ma sliye məmə ahaya abəra mə dəma bay, ndəray ma sliye məsəre wu nakə faya ma giye bay. Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

34 «Wu nakə Mbəlom a dzala aye na, maa sər na, way?

Maa dəy ha wu ka həlay a Mbəlom na, way?§»

35 «Maa vəlay wu a Mbəlom nəte hərwi ada Mbəlom ma vəleye a dəma na, way?*»

36 Ndəray andaya bay hərwi maa ge wu hay tebiye na, Mbəlom.

Nenjeye a tsəpa wu hay tebiye ada wu hay tebiye andaya na,

hərwi ada tâ təra i ŋgay.

Zambaðakway ka tor eye. Mâ təra andza niye!

12

Mede i ndo məgay məsler a Mbəlom

1 Malamar ga hay, na dəkum ha hadzəgay nakə Mbəlom a gakway ŋgwalak aye. Hərwi niye, faya na gakumeye amboh: Vəlumay ha bo kurom peteh a Mbəlom andza vo'ar nakə tə kədaway a Mbəlom aye ada ka dayumeye a gər. Ane tuk na, nəkurom ka ndzumeye tə dəre. Nakay na, wu nakə a ye ka bo mədəslay naħa gər a Mbəlom aye. **2** Kâ pumay bəzay a ndo i məndzibəra hay bay. Mbəlom mā vəlakum mədzal gər wedeye hərwi ada mā mbəda

---

§ **11:34** Ezay 40.13. * **11:35** Zob 41.11.

ha dərev kurom. Tadə ka gum andza niye na, ka sərumeye wu nakə a say a Mbəlom aye. Andza məgwedē: Ka sərumeye wu nakə ŋgalak eye, wu nakə a yay a gər aye, ada wu nakə a ye ka bo aye.

³ Mbəlom kə geŋ ŋgalak ŋgay kəriye, ka pa ga a məsler ŋgay. Hərwi niye neŋ faya na gwadakumeye a nəkurom tebiye: Kâ dəslumay ha gər a bo kurom bay, sərum ha duh nəkurom ta dedek na, kəkay. Zəbum ka gədaŋ neheye Mbəlom a vəlakum aye, hərwi ada kwa way mā gay sariya a gər ŋgay ta tsəved eye.

⁴ Kwa way bo ŋgay na, nəte, ane tuk na, vərezl hay faya wal wal haladzay ada vərezl eye niye hay kwa way ta məsler ŋgay wal. ⁵ Nəkway neheye madzapa eye tə Yesu Kəriste aye na, andza niye. Nəkway haladzay, ane tuk na, nəkway madzapa eye nəte andza bo nəte. Nəkway tebiye madzapa eye ka bo i ndo nəte andza bo nəte andza vərezl neheye mazəva eye ka bo i ndo aye.

⁶ Mbəlom kə vəlakway gədaŋ wal wal, andza nakə a say məvəlakway aye. Kə ge andza niye na, kwa way mā ge məsler ta gədaŋ nakə Mbəlom a vəlay aye. Tadə Mbəlom a vəlaka gədaŋ məde ha bazlam ŋgay na, da ha andza nakə ka sər Mbəlom a vəlaka gədaŋ aye. ⁷ Tadə Mbəlom a vəlaka gədaŋ ka madzəne ndo hay na, dzəna andza nakə a ye ka bo aye. Tadə Mbəlom a vəlaka gədaŋ ka matətikatay wu a ndo hay na, tətikatay. ⁸ Tadə Mbəlom a vəlaka gədaŋ məmatay naħa dərev a ndo hay na, matay naħa dərev. Tadə Mbəlom a vəlaka gədaŋ ka vəlatay wu a mətawak hay na, vəlatay tə dərev yak peteh. Tadə Mbəlom a vəlaka gədaŋ ka məndzataj kame a ndo hay na, ge na məsler eye tə dərev

yak peteh. Tađə Mbəlom a vəlaka gədanj məgatay ḥŋwalak a ndo hay na, gatay ta məŋgwese.

⁹ Wudum ndo hay tə dərev kurom peteh, ka wudum tay ha tə bazlam dəkdek tsa bay. Numay dəre a wu nakə ḥŋwalak eye bay aye. Wudum wu nakə ḥŋwalak eye. ¹⁰ Wudum bo mə walaŋ kurom nəte nəte, andza nakə malamar hay ta wuda bo mə walaŋ tay aye. Rəhumay ha gər a siye i ndo hay mā ze bo kurom eye. ¹¹ Vəlum ha bo kurom ka məge məsler. Kâ gum sœ bay. Vəlumay ha bo kurom peteh ka məge məsler i Bəy Maduweŋ. ¹² Ngwasum hərwi məpe mədzal gər nakə ka pum ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlakumeye aye. Ahəl nakə faya ka sumeye dəretsətseh aye na, zlum ḥŋatay. Duwulumay me a Mbəlom huya, kâ gərum ha bay. ¹³ Dzənum tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye mətawak aye hay tə zlele kurom. Ndo neheye ti ye naħa a gay kurom aye na, təmum tay ha lele.

¹⁴ Tsətsahum ka Mbəlom, mā pa ḥŋama ka ndo neheye faya ta sakumeye dəretsətseh aye, kâ vəlumatay mezeleme bay. ¹⁵ Ngwasum ka bo ta ndo neheye faya ta ḥŋwasiye. Tuwum ka bo ta ndo neheye faya ta tuwiye. ¹⁶ Ndžum ayaw tə ayaw mə walaŋ kurom. Kâ dəslumay gər a bo kurom bay, kwa məsler eye tsekwenj bəbay na, kâ kərahum bay. Kâ dzalum mə gər kurom ka sərum wu hay tebiye bay.

¹⁷ Kâ mumay ha mənese a ndəray mənese ta mənese bay, pəlum duh na, gum wu nakə kwa way a sər ḥŋwalak eye aye. ¹⁸ Tađə ka slumeye məge wu nakə ka slumeye aye na, ndžum zay ta

ndo hay tebiye. ¹⁹ A nəkurom neheye na wuda kurom haladzay aye, ndo kə gakum mənese na, kâ məmumay ha a dəma bay. Gərum ha Mbəlom mâ gay sariya. Andza niye, mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom na, Bəy Maduwej Mbəlom a gwad: «Mata ma ha mənese a ndo na, neŋ!» ²⁰ Ane tuk na, bazlam i Mbəlom a gwad: «Tadə may a wur ka ndo məne dəre yak na, vəlay wu mənday, tadə yam a gay na, vəlay yam. Tadə ka ge andza niye na, andza faya ka hayiye zler i ako ka gər ngay.†» ²¹ Ka gərum ha mənese mâ ŋgwasa fakuma bay. Əngwasum ka mənese tə məge wu ŋgwalak eye hay duh.

13

Rəhumatay ha gər a bəy i dala hay

¹ Kwa way mâ rəhay ha gər a bəy i dala hay hərwi ndo neheye tebiye ma bəy aye na, maa vəlatay na, Mbəlom ada maa pa tay ha a bəy na, neŋgeye. ² Yaw, ndoweye kə ge vəram ka bəy i dala hay na, a ge vəram ka wu nakə Mbəlom a əar aye. Ndo neheye faya ta giye andza niye na, faya ta vahaweye sariya ka gər tay. ³ Ndo neheye faya ta giye wu ŋgwalak eye, ta dzədzariye ta bəy i dala hay bay. Mata dzədzere duh na, ndo neheye faya ta giye wu ŋgwalak eye bay aye. Tadə a saka madzədzaratay a bəy i dala hay bay na, ge wu nakə ŋgwalak eye hərwi ada kâ yatay a gər lele. ⁴ Andza niye, hərwi bəy i dala hay faya ta giye na, məsler i Mbəlom hərwi ada tâ dzəna kurom ka məge ŋgwalak. Tadə duh ka ge lele bay na,

---

* **12:19** Bazlam mapala eye masulo eye 32.35. † **12:20** Dzeke hay 25.21-22.

dzədzaratay a bəy i dala hay hərwi gədaŋ nakə Mbəlom a vəlatay na, a vəlatay kəriye bay. A vəlatay hərwi mabəz ha mevel i Mbəlom hərwi ada mā gatay dəretsətseh a ndo neheye faya ta giye mənese aye. ⁵ Hərwi niye rəhumatay ha gər a bəy i dala hay. Ka rəhumatay ha gər na, hərwi nakə faya ta gakumeye dəretsətseh aye dekdek aye bay. Rəhumatay ha gər hərwi ka sərum ha mə dərev kurom niye na, tsəved nəgwalak eye.

⁶ Ka vəlumeye dzaŋgal na, hərwi niye dərmak, Mbəlom a pa ndo i bəy i dala hay hərwi ada tâ ge məsler nakay lele. ⁷ Vəlumatay a bəy i dala hay wu nakə təde məvəlatay a nəteye aye. Vəlumatay dzaŋgal a ndo neheye faya ta tsakaliye. Wu nakə ta tsətsah fakuma məvəle aye na, vəlumatay. Rəhumatay ha gər lele hərwi nəteye na, təde ka rəhumatay ha gər.

Mawude siye i ndo hay na, marəhay gər a Mbəlom

⁸ Gwedere i ndo fakuma na, hamumay. Gwedere nakə ma mətsiye fakuma aye na, nəte. Gwedere niye na, wudum ndo hay huya. Ndo nakə a wuda ndo hay aye na, ka rəhay ha gər a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye. ⁹ Ka sərum bazlam i Mbəlom mapala eye a gwad: «Kâ ge madama bay, kâ kəd ndo bay, kâ kəla bay, kâ ge dəre ka wu i ndo hay bay.» Bazlam neheye mapala eye ada ta siye hay tebiye nəteye mə bazlam mapala eye nəte. A gwad: «Wuda ndo i məged yak dərmak andza ka wuda na gər yak.*» ¹⁰ Ndo nakə a wuda ndo aye

---

* **13:9** Zəba mə Madyaw abəra mə Ezipt 20.13-17; Bazlam mapala eye masulo eye 5.17-21; Levitik 19.18.

na, ma geye mənese bay. Yaw, taðə ka wuða ndo hay na, ka pay bəzay a bazlam i Mbəlom mapala eye tebiye.

¹¹ Gum andza niye, hərwi ka sərum həlay nakay nəkway mə dəma aye. Anəke na, həlay nakə ka pədekumeye abəra ka məndzehəre aye. Həlay nakə Mbəlom ma vəlakweye mətəme aye ka həndzədəw. Nəngeye dərenj andza a həlay nakə ka dazlakway mədzal ha ka Yesu Kəriste aye sa bay. ¹² Mazlambar həvad ma ndəviye, dəre ma tsadiye, dzaydzay ma deyeweysi. Mbədəkway dəba a məsler i həvad. Həlakwa wu həlay neheye a ye ka bo məge ha məsler ta həpat aye. ¹³ Mede kway mā ge ŋgwalak eye andza i ndo neheye faya ta diye mə dzaydzay aye. Kâ gakwa magurlom nakə ŋgwalak eye bay aye bay ada kâ kwayakwa bay. Madama tə wu neheye ŋgwalak eye bay aye na, kâ gakwa bay, gərakwa ha magazləga ta məge sələk. ¹⁴ Bəy Maduwenj Yesu Kəriste mā təra andza wu həlay kurom. Kâ pumay bəzay a wu neheye ŋgwalak eye bay a sawakum hərwi mā yay a gər a bo kurom aye sa bay.

14

Kâ may ha mənese a ndo bay

¹ Təmum ndo nakə gədaŋ eye bay ka tsəved i Mbəlom aye, ada kâ kədum wuway ka wu nakə a dzala mə dərev ŋgay aye bay. ² Agəna ndo mekelenj eye a dzala na, tsəved andaya mənde wu hay tebiye. Ane tuk na, ndo nakə gədaŋ ŋgay andaya ka tsəved i Mbəlom bay aye na, a nda ala i slambah tsa. ³ Ndo nakə a nda wu hay tebiye aye na, mā

may ha mənese a ndo nakə a nda siye i wu hay bay aye bay. Ada ndo nakə a nda wu hay tebiye bay aye na, mâ may ha mənese a ndo nakə a nda wu hay tebiye aye bay hərwi Mbəlom ka təma na. ⁴ Nəkar way nakə ka may ha mənese a ndo i məsler i ndo aye? Tadə kə ge mənese na, mata tsikay faya na, ndo nakə a ləvay gər aye, ada kə ge lele na, mata tsikay faya na, huya ndo nakə a ləva na aye. Ma dədiye bay hərwi ndo nakə a ləva na aye ma sliye faya matsəpe na hərwi ada mâ dəd bay.

⁵ Ndo mekelenj eye hay tə dzala na, pat siye hay a ze pat siye. Ane tuk na, ndo siye hay i tay na, pat hay nətə tə ləva. Kwa way mâ sər wu nakə a dzala mə dərev ŋgay aye lele. ⁶ Ndo nakə a dzala pat nətə a ze ha siye i pat mekelenj eye hay na, a ge andza niye hərwi ada mâ dəslay ha gər a Bəy Maduwenj Yesu. Ndo nakə a nda wu hay tebiye aye na, a say mədəslay ha gər a Bəy Maduwenj Yesu hərwi a gay naħa sisœ a Mbəlom. Ndo nakə a kərah mənde siye i wu hay aye na, a ge andza niye hərwi ada mâ dəslay ha gər a Bəy Maduwenj dərmak ada hərwi məgay naħa sisœ a Mbəlom.

⁷ Ndəray kwa nətə a ndza hərwi məndze ŋgay bay ada ndəray kwa nətə ma mətiye hərwi tə gər ŋgay eye bay. ⁸ Ahəl nakə nəkway tə dəre aye na, nəkway tə dəre hərwi mədəslay hay gər a Bəy Maduwenj. Ahəl nakə ka mətakweye na, ka mətakweye hərwi mədəslay ha gər a Bəy Maduwenj. Andza niye, kwa ma məndze tə dəre, kwa ma məmətə na, nəkway i bəy Maduwenj. ⁹ Hərwi Yesu Kəriste kə mət ada kə lətsew abəra ma mədahaŋ hərwi ada mâ təra Bəy Maduwenj i mədahaŋ hay ada i ndo neheye tə dəre aye.

10 Nəkar, ka may ha mənese a malamar yak na, hərwi mey? Ada nəkar ka zəba ka malamar yak andza ndo bay na, hərwi mey? Nəkway tebiye ka deyekweye kame i Mbəlom, ma gakweye sariya.

11 Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye na, Bəy Maduwenj Mbəlom a gwad:

«Ta dedek neŋ faya na tsikakumeye,

ndo hay tebiye ta deyewe耶 ta dəkweŋeye gurmets.

Kwa way ma tsikiye tə bazlam ka neŋ, neŋ Mbəlom.*»

12 Andza niye, kwa way ma diye ha wu nakə a ge aye. Bo ŋgay eye tə gər ŋgay eye ma diye ha kame i Mbəlom.

Kâ kal ha malamar yak a mezeleme bay

13 Kə ge andza niye na, kâ makwa ha mənese mə waləŋ kway bay. Wu neheye ka pum ka bo tərzlekeŋ aye duh na, anaŋ: Kâ pa wuray ka tsəved nakə malamar ma vəleye madəfe sik aye, kəgəbəy ma dədiye ha a mezeleme aye bay. **14** Neŋ madzapa eye tə Yesu Kəriste, hərwi niye na sər ha ta dedək wu nakə ŋgwalak eye bay aye na, andaya bay. Ane tuk na, tadə ndoweye kə dzala, wu nakay ŋgwalak eye bay aye na, mā nda bay. Wu neheye i ŋgay na, ta dedek ŋgwalak eye hay bay. **15** Tadə ka dziye ha malamar yak tə wu nakə faya ka ndiyen, niye na, ka wudə ndo bay. Yesu Kəriste kə mət hərwi malamar yak. Hərwi niye kâ dzəgəd ha malamar abəra ka tsəved i Mbəlom hərwi wu yak nakə ka ndiyen. **16** Ka dəre yak na, wu ŋgwalak eye. Ane tuk na, tadə ka sər ha ndo hay ta tsikiye

---

* **14:11** Ezay 45.23.

fakaya wu nakə lele bay aye na, kâ ge sa bay. ¹⁷ Bəy i Mbəlom na, wu mənday ta wu məse bay. Bəy i Mbəlom duh na, wu nakə Məsəfəre Tsədənja eye faya ma giye mə nəkway aye. Faya ma dzəniye kway ka məge wu ŋgwalak eye, faya ma vəlakweye zay mə walaŋ kway, faya ma vəlakweye məŋgwese. ¹⁸ Ndo nakə faya ma geye məsler andza niye a Yesu Kəriste aye na, a yay a gər a Mbəlom ada ndo hay ta rəhay ha gər dərmak.

¹⁹ Kə ge andza niye na, gakwa gədaŋ məge wu nakə ma dzəniye ndo hay ka məndze zay mə walaŋ kway aye. Ka gakweye wu nakə ma dzəniye tay siye i ndo ka məgəle ka tsəved i Mbəlom aye dərmak. ²⁰ Kâ nas ha məsler i Mbəlom tə wu nakə faya ka ndiye aye bay. Ayaw, dedek tsəved andaya ka mənde wu hay tebiye, ane tuk na, tadə siye i ndo hay ta dədiye abəra ka tsəved i Mbəlom hərwi yak na, kâ nda bay. ²¹ Wu nakə ŋgwalak aye na, kwa mahəpəde slo, kwa məse guzom, kwa mey nakə ma diye ha malamar yak a mənese aye na, kâ ge bay. ²² Tadə ka dzala ka sliye faya mənde wu hay tebiye, kəgəbay tadə ka dzala ka sliye faya bay na, mā ndza mə dərev yak. Mata səre ha na, nəkar ta Mbəlom dekdek tsa. Ndo nakə a ge wu ada a ge tə mədzal gər eye sulo sulo bay na, dərev ŋgay maŋwasa eye. ²³ Ndo nakə mədzal gər ŋgay sulo sulo, kə gwad wu nakay mənde bay ka nda na, Mbəlom ma geye sariya hərwi kə pa na mədzal gər ŋgay peteh ka wu nakə ma giye aye bay. Wu nakə ndo a sər ha lele bay mədzal gər faya sulo sulo, kə ge ha ka bo na, kə ge mezeleme.

15

Ge wu nakə ma deyeteye a gər a siye i ndo hay aye

¹ Nækway neheye gədaŋ eye ka tsəved i Mbəlom aye na, kutoŋ dzənakwa ndo neheye bèle eye hay aye. Kâ gakwa wu neheye a yay a gər a bo kway aye dekdek bay. ² Kwa way mâ ge wu nakə ma deyeteye a gər a siye i ndo hay aye hərwi madzəne tay ha hərwi ada tâ gəl ka tsəved i Mbəlom. ³ Yesu Kəriste, neŋgeye tə gər ŋgay ka pəla madayay a gər a bo ŋgay eye bay. Duh na, andza nakə tə watsa faya mə Derewel i Mbəlom aye, tə gwad: «Ndo hay ta tsada kar Mbəlom, ane tuk na, mətsede tay a dəd na, ka nen.» ⁴ Wu nakə tebiye tə watsa ahəl niye mə Derewel i Mbəlom aye, tə watsa na, hərwi ada mâ dəkway ha dedek, hərwi ada kâ pakwa mədzal gər ka wu nakə Mbəlom a gwad ma vəlakweye aye. Ka pakweye mədzal gər ka neŋgeye hərwi bazlam neheye mə Derewel i Mbəlom aye faya ma vəlakweye gədaŋ ada faya ma dzəniye ka məzle ŋgatay. ⁵ Maa vəl gədaŋ ta məzle ŋgatay a ndo hay na, Mbəlom. Mâ vəlakum mədzal gər kurom nəte ada gum andza i Yesu Kəriste nakə a tətikakum aye, ⁶ hərwi ada nəkurom tebiye kâ zambadumay a Mbəlom Bəba i Bəy Maduwenj kway Yesu Kəriste tə dərev kurom peteh ada tə bazlam kurom nəte.

Təmum bo nəte nəte mə waləŋ kurom

⁷ Təmum bo nəte nəte mə waləŋ kurom andza i Yesu Kəriste nakə a təma kurom aye. Gum andza niye, hərwi ada ndo hay tâ zambaday a Mbəlom. ⁸ Faya na tsikakumeye dedek, Yesu Kəriste a təra

* **15:3** Dəmes hay 69.10.

ndo i məsler i Yahuda hay na, hərwi məðatay ha Mbəlom a raw me bay. A yaw na, hərwi ada wu neheye Mbəlom a gwad ma vəlateye a bəba təte ŋgay hay aye na, mâ ge bo. ⁹ A yaw sa na, hərwi ada ndo neheye Yahuda hay bay aye tâ zambaday a Mbəlom hərwi ŋgwalak ŋgay nakə a gatay aye. Andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwad:

«Hərwi niye, na zambadakeye mə walaj i ndo neheye Yahuda hay bay aye,
na zambadakeye ta dəmes.[†]»

¹⁰ Bazlam i Mbəlom a gwad sa:

«Nəkurom neheye Yahuda hay bay aye,
ŋgwasum ta ndo i Mbəlom hay.[‡]»

¹¹ Ma təv mekeleñ eye a gwad sa:

«Nəkurom neheye tebiye Yahuda hay bay,
zambadumay a Bəy Maduveñ Mbəlom.

Nəkurom ndo hay tebiye,
zambadumay.[§]»

¹² Ezay ndo məðe ha bazlam i Mbəlom a gwad dərmak:

«Ndəray ma deywewe abəra ma hulfe i Zese.

Ma deywewe ma təriye bəy i ndo neheye Yahuda
hay bay aye.

Ndo neheye Yahuda hay bay aye ta piye mədzal gər
tay ka neŋgeye.* »

¹³ Mbəlom a vəlawatay gədañ a ndo hay tə dzala
ha ka neŋgeye. Mâ rah kurom ha ta məŋgwese
ada tə zay hərwi ka dzalum ha ka neŋgeye. Andza

[†] **15:9** 2 Samuyel 22.50; Dəmes hay 18.50.   [‡] **15:10** Bazlam
mapala eye masulo eye 32.43.   [§] **15:11** Dəmes hay 117.1.

* **15:12** Ezay 11.10.

niye, kâ dzalakwa ha ka neñgeye peteh ta g  da  n i M  s  f  re Ts  da  n  ja eye.

Pol a tsik ka m  sler   g  y

¹⁴ Malamar ga hay, neñ t   g  r ga na s  r ta dedek faya ka gumeye wu nak     gwalak eye, ka s  rum dedek lele ada ka slumeye faya m  tsikatay me a zl  m a siye i ndo hay, ¹⁵ ane tuk na, bazlam mekele  n eye na, na tsikakum naha ta m  ge me eye h  rwi ada k   m  tsum ha g  r bay. Na tsikakum naha andza niye na, h  rwi   gwalak nak   Mb  lom a gen aye. ¹⁶ A zla ga, a pa ga ndo i m  sler i Yesu K  riste a walan   i ndo neheye Yahuda hay bay aye. A pa ga wal h  rwi m  de ha Labara Ngwalak eye nak   a yaw ab  ra ka t  v i Mb  lom aye. Na datay ha a ndo neheye Yahuda hay bay h  rwi ada t   dzala ha ka neñgeye ada t   v  l ha bo tay peteh a Mb  lom andza vo  ar nak   t   k  daway a Mb  lom a yaway a g  r aye. M  s  f  re Ts  da  n  ja eye a pa tay ha i Mb  lom.

¹⁷ K   ge andza niye na, na sliye faya manjeleke ta m  sler i Mb  lom nak   faya na giye ma m  dzep   t   Yesu K  riste. ¹⁸ Ta  d   bazlam andaya m  tsike na, na tsikiye ka wu nak   Yesu K  riste a ge t   neñ aye dekdek tsa, h  rwi ada n   h  latay ahaya ndo neheye Yahuda hay bay aye kame i Mb  lom, ada t   r  hay ha g  r. A ge andza niye na, t   bazlam neheye na tsik aye ada t   wu neheye na ge aye. ¹⁹ K   ge masuwayan hay wal wal ada M  s  f  re i Mb  lom k   da ha g  da  n   g  y. Andza niye, na da ha kwa a   g  y Labara Ngwalak eye i Yesu K  riste a ndo hay. Na dazlay ma Zerozelem hus a g  ma i Iliyiri.[†] ²⁰ A

---

† **15:19** Iliyiri: Neñgeye dala ta diye i tsakay i G  res.

sej məde ha Labara Ngwalak eye a təv neheye ndo hay ta sər Yesu Kəriste zuk bay aye. Na ge andza niye na, hərwi a sen madəzle gay ka mədok i ndo mekeleñ eye bay. ²¹ A sen duh na, andza nakə mawatsa eye mə Derewel i Mbəlom aye, a gwađ: «Ndo neheye ta tsikatay dada ka nенgeye bay aye na,
nəteye ta ŋgateye.

Ndo neheye ta tsəne zuk bay aye na,
nəteye ta tsəniye Labara Ngwalak eye.‡»

A say a Pol mede a Roma

²² Hərwi niye, a sewen haladzay mede naħa a təv kurom, aya ane na ye naħa bay. ²³ Kə ndza məve haladzay nakə a sen mede naħa mazəbakumaw dəre aye. Na hut aħħalay eye bay hərwi məsler. Anəke na, ma gəma neheye na, məsler ga ka ndəv. ²⁴ Na diye naħa, na ndziye ka təv kurom tsekwen hərwi ada kā vəlumen gədañ. Ma dəba eye na, na diye a gəma i Espayon ada a sen na, ka dzənumeye ga hərwi mede a dəma.

²⁵ Ane tuk na, anəke na, na diye a Zerozelem, na zlatay naħa madzəne i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu təday, ²⁶ hərwi ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ka dala i Masedowan ta Akay§ aye, kə yatay a gər matsekele suloy hərwi madzəne tay ha ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye mətawak eye ma Zerozelem aye. ²⁷ Bo tay eye tə dzala lele ada dedek lele nakə tə ge andza niye aye. Yahuda hay ta ŋgəna tə siye i ndo hay wu neheye ŋgalak eye Mbəlom a gwađ ma vəlateye

---

‡ 15:21 Ezay 52.15. § 15:26 Akay: Məzele guram eye i diye i Salawa i Gəres.

aye. Andza niye, ndo neheye Yahuda hay bay aye ta dzəna Yahuda hay tə wu nakə andaya fataya bay aye. ²⁸ Ahəl nakə na ndəv ha məsler nakay ada na ye məvəlatay wu nakə məsləratay naha aye tebiye na, na diye a Espayonj. Na diye a dəma na, na diye naha a təv kurom təday. ²⁹ Na sər ahəl nakə na diye naha aye na, Yesu Kəriste ma rahiye kway ha tsisl tə ŋgama hərwi mede naha ga nakə na zəbakumaweye dəre aye.

³⁰ Malamar ga hay hərwi Bəy Maduwenj kway Yesu Kəriste, ada hərwi wu nakə Məsəfəre Tsədaŋŋa eye a ge ada ka wudsakwa bo nətə nətə mə walaŋ kway aye na, neŋ faya na gakumeye amboh: Duwulumay me a Mbəlom hərwi ga, duwulumay me tə dərev kurom peteh ³¹ hərwi ada ndo i Ÿahuda neheye tə sər Mbəlom bay aye tâ seŋ dəretsətseh bay. Duwulumay me a Mbəlom sa hərwi ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Zerozelem aye tâ təma wu nakə na zlatay naha aye ta məŋgwese. ³² Andza niye, tadə kə yay a gər a Mbəlom na, na diye ta məŋgwese eye. Ka ndzakweye dziye hərwi ada nā zəzukw bo.

³³ Mbəlom, neŋgeye nakə a vəl zay a ndo hay aye, mā ndza tə nəkurom. Mā ge bo andza niye.

16

Mətsike me i Pol a ndo hay

¹ Anaŋ, neŋ faya na tsikakumeye naha ka malamar kway ŋgwas eye Fowebe faya ma diye naha. Neŋgeye faya ma giye məsler i Mbəlom mə walaŋ i məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu neheye ma Seŋkəre aye. ² Kə ndisl naha a təv kurom

na, təmum na lele hərwi neñgeye i Bəy Maduwenj dərmak. Təmum na andza nakə ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu habe ta giye aye. Dzənum na tə wu nakə hawa eye ma geye tebiye hərwi neñgeye ka dzəna ndo hay haladzay, ka dzəna ga dərmak.

³ Tsikumatay ha me a Pərisil tə zal ŋgay Akelas. Nəteye tə nenj, nəmay faya nəmaa giye məsler i Yesu Kəriste aye. ⁴ Ahəl niye nəteye na, ta sər mədze ha məsəfəre tay hərwi ga. Na gatay sisəcə haladzay ada maa gatay sisəcə na, neñ mahəgeye bay. Ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye neheye Yahuda hay bay aye ta gatay sisəcə. ⁵ Na tsikatay naha me a ndo neheye tə hayawa gər a gay tay hərwi mađuwulay me a Mbəlom aye.

Na tsikay naha me a dzam ga Epenete. Maa lah mədzal ha ka Yesu Kəriste ka dala i Azi* na, neñgeye. ⁶ Na tsikay naha me a Mari, neñgeye a ge məsler haladzay hərwi kurom aye.

⁷ Na tsikatay naha me a Andronikos ta Zuniyas. Nəteye na, ndo ga hay. Neñ ta nəteye ta gəs may a dañgay. Ndo hay tə sər nəteye neheye sulo mə walanj i ndo i maslanj hay aye na, ta məzlağ eye. Maa lah məpe mədzal gər ka Yesu Kəriste na, nəteye bəna neñ bay.

⁸ Na tsikay naha me a Ampəliyatos, dzam ga, nəmay salamay mə həlay i Bəy Maduwenj.

⁹ Na tsikay naha me a Urban. Nəkway tə neñgeye, faya ka gakweye məsler i Yesu Kəriste.

Na tsikay naha me a dzam ga Sitakis.

¹⁰ Na tsikay naha me a Apelles. Neñgeye kə sa dəretsətseh hərwi Yesu Kəriste ada kə ndza bəñbəñ.

---

* **16:5** Dala i Azi, anəke na, ma Turki.

Na tsikatay naha me a ndo i gay i Aristobul.

¹¹ Na tsikay naha me a Herodiyon, ndo ga.

Na tsikatay naha me a ndo i gay i Narkise hay, nəteye i Bəy Maduwenj.

¹² Tsikumeñatay ha me a Tirifene ta Tirifoz, nəteye malamar kway ŋgwas eye hay neheye faya ta giye məsler i Mbəlom aye.

Na tsikay naha me a Perisid malamar kway ŋgwas eye nakə na wuda na aye. Faya ma giye məsler haladzay hərwi Bəy Maduwenj.

¹³ Tsikumeñay ha me a Rufus, ndo ŋgwalak eye ka tsəved i Bəy Maduwenj.

Na tsikay ha me a may ŋgay dərmak, neŋgeye andza may ga.

¹⁴ Tsikumeñatay ha me a Asinkərit ta Fəlegon ada a Hermes, a Patrobas ada Hermas ada a ndo mədzal gər neheye ta nəteye aye.

¹⁵ Tsikumeñay ha me a Filologe ada a Zuli, ada a Nere ta malamar ŋgay dem eye.

Na tsikay naha me a Olimpas ada a siye i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye neheye ta nəteye aye.

¹⁶ Tsikum a bo me nəte nəte lele mə walaj kurom. Məhay gər i ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu Kəriste ta tsikakum nəha me tebiye.

Mandəve i bazlam i Pol

¹⁷ Malamar ga hay, neŋ faya na gakumeye amboh: Gumay metsehe a ndo neheye faya ta tsikiye wu ŋgwalak eye bay aye ka wu nakə ka tətikum aye. Andza niye, faya ta ŋgəniye tay ha ndo hay ada faya ta diye tay ha ka tsəved nakə ŋgwalak eye bay aye. Ka ndzum ta nəteye bay. ¹⁸ Slala i ndo neheye

andza niye tə ge na, ndo i maslaŋ i Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste bay, faya ta giye duh na, wu nakə a yatay a gər aye. Faya ta səpatiye ndo hay tə bazlam tay neheye ləfedede aye. Andza niye, faya ta vatay gər a ndo neheye tə sər mənese bay aye. ¹⁹ Nakurom na, ndo mədzal gər hay ka Yesu Kəriste tə sər ma kəkay nakə ka rəhumay ha gər a Bəy Maduweŋ aye. Dərev ga ka ңgwasa haladzay hərwi kurom ada a sej na, tərum metsehe eye hay hərwi ada kâ gum wu ңgwalak eye ada kâ gum mənese bay.

²⁰ Mbəlom faya ma vəliye zay huya a ndo hay. Mazlambar ma ndərasliye na gədaŋ i Fakalaw, ma piye na a huđ i sik kurom.

Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mā pa fakuma ңgama.

²¹ Timote nakə faya ma giye məsler tə nej aye kə tsikakum naħħa me. Ndo gay hay Lukiyus, Zason, ada Sosipater ta tsikakum naħħa me dərmak.

²² Maa watsa derewel nakay na, nej Tertiyus[†] ndo məwetse wu nakə a say a Pol aye. Na tsikakum naħħa me ta məzele i Bəy Maduweŋ.

²³ Nej Pol faya na gwađakumeye, Gayus kə tsikakum naħħa me dərmak. Nej mandza eye mə gay ңgay ada ndo məpe mədzal gər hay ka Yesu tebiye tə yawaw mađuwulay naħħa me a Mbəlom mə gay ңgay. Erast ndo məgay gər a suloy i wuzlahgəma ada malamar kway Kartus ta tsikakum naħħa me.

[²⁴ Bəy Maduweŋ kway Yesu Kəriste mā pa fakuma ңgama ka nəkurom tebiye.]

---

† ^{16:22} Tertiyus na, ndo məwetse derewel i Pol.

²⁵ Zambadakway a Mbəlom! Neñgeye nəte ñgweñ ta gədañ hərwi ma vəlakumeye gədañ bəñbəñ ka tsəved ñgay andza Labara Ngwalak eye nakə faya na datay ha a ndo hay ka gər i Yesu Kəriste aye. Labara Ngwalak eye nakay kə da ha parakka bazlam nakay mangaha eye ahəl niye aye. ²⁶ Ane tuk na, anəke na, Mbəlom kə da ha parakka ada faya ta diye ha ka gər i wu nakə ndo məde ha bazlam i Mbəlom hay tə watsa ka gər i Kəriste aye. Andza niye, bazlam nakay kə da a zləm a slala hay tebiye andza i Mbəlom neñgeye ma ndziye ka tor eye a gwañtâ tsəne hərwi ndo hay tâ dzala ha ada tâ rəhay ha gər aye. ²⁷ Mbəlom na, neñgeye Mbəlom nəte ñgweñ. Neñgeye tə gər ñgay a tsah. Zambadakway hərwi wu neheye a ge tə həlay i Yesu Kəriste aye. Mâ ge bo andza niye!

Dzam Wedeye New Testament in Merey

copyright © 2012 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Merey

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Merey

© 2012, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-03-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files
dated 29 Jan 2022

024cb559-a7ea-5bd1-9dc9-f33abc74bfec